

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΑ΄.

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 4 ΤΟΥ ΜΗΝ 1913

ΑΡΙΘΜΟΣ 506

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. Δυό τραγούδια τῆς Σαπφῶς.
ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ. Μὲς στὸ δάσο.
ΘΡΑΚΙΚΟΣ. Ὀλίγο φῶς.
Γ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ. Γράμματα ἀπὸ τὴν Πόλη.
ΚΑΙΣΑΡ Σ. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ. Ὁ γιὸς τοῦ Μαρτζώκη.
Α. ΜΑΒΡΟΣ. Καποδίστριας—Τρικουπῆς—Βενιζέλος.
Α. ΜΙΧΑΣ. Γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Μαρτζώκη.
ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΕΚΗ. Οἱ κατάδικοι στὴ Σιβηρία (τέλος).
Μετάφρ. Δασ. Ἰουλίας Δημητριάδη.
ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Ἐπιθεώρηση.
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Οἱ νεκροὶ τῆς Ὁραίας.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ Ἀοισυντάχτης (τέλος).
Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ. — ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ. — ΔΕΥΚΟΣ ΣΤΑΥ-
ΡΟΣ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΟΛΙΓΟ ΦΩΣ

Πολλές φορές ἡ Βουργαρικὴ Βουλὴ ἐδάλθηκε νὰ βρῖσει· κ' εἶπαν οἱ βουλευτῆς κ' ἐναντίο μας κ' ἐναντία τῶν Σέρβων, πού, μὲ τὴν ἀλήθεια, εἶναι νὰ θαυμάζει κανεὶς τὴν ἔπαρσὴ τους, τὸν ἐγωϊσμό τους. Ὁμίλησαν καὶ ὀμιλοῦν· εἶπαν καὶ τί εἰς λέν. Ἄλλ' ἔτι ἀξίζει εἶναι ἡ προσπάθειά τους νὰ δείξουν, ὅτι ἡ Θράκη εἶτανε χώρα Βουργαρικὴ, πού ἐξελληνίστηκε. Καὶ νά, τοὺς ἀνοίγεται τώρα ἔργο μεγάλο κ' ἐθνικόν: νὰ ξαναφέρουν στὸν ἐθνισμό τους λαόν, πού ἀναγκάστηκε μιὰ φορὰ μὲ βία, μὲ κάμα, μὲ ρόπαλο... μὲ ξεκουλιασμα νὰλλάξει ἐθνικότητα. Τέτοιοι εἴμεθα, βέβαια, ἐμεῖς οἱ Ρωμοί: ξεκουλιάζουμε, πετοσκίδουμε γιὰ νὰφομοιώσουμε ὅποιον τύχει.

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καταδικάζεται νὰλλάξει τώρα ἐθνικότητα, γιὰτὶ μιὰ φορὰ—ποιά φορὰ;—εἶταν Βουργαρικὸς πληθυσμὸς.

Ἡ ἱστορία, βέβαια, καμμιά φορὰ δὲν εἶχε σχέση μὲ τοὺς φαφλατολόγους αὐτοὺς πού λέγονται βουλευτῆς, ἢ δήμαρχοι, ἢ νομάρχες, ἢ στρατηγοὶ εἰς-ὦφ ἢ-ἐφ. Αὐτοὶ δημιουργοῦν ἰδική τους ἱστορία σύμφωνα μὲ τὴν διάθεσὴ τους, μὲ τὴν ὄρεξή τους καὶ τὴν ἀπληστία τους. Μήπως δὲ Μέγας Ἀλέξανδρος ἢ ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶναι στὴ Βουργαρικὴ ἱ-

στορία οἱ δυὸ δημιουργοὶ τοῦ μεγάλου αἰῶνα τῆς ἱστορίας τους τῆς ἀρχαίας;—Ἐχουν, βλέπετε, καὶ ἀρχαία ἱστορία!—Ἡ ἱστορία ἔτσι διδάσκεται στὸν τόπο πού λέγεται Βουργαρικὸ Βασίλειο ἢ καλύτερα ἔτσι δημιουργεῖται, γιὰ νὰ ἴμφορεῖ νὰ φαίνεται σύμφωνη πρὸς ὅ,τι ἐπιθυμοῦν νὰ κατακτήσουν, νὰ δημιουργήσουν... καὶ μὲ προγονικὰς ἀξιώσεις.

Πρὸ καιροῦ στὸ Δεδὲ-Ἀγάτς, ἀπαντώντας ὀνομάρχης σ' ἐπίσημη κυρία, πού ἐπισκέφτηκε τὴν ἔμορφη Ἑλληνικὴ πόλη καὶ πού ρώτησε: πού εἶναι καὶ οἱ Βούργαροι; εἶπε: «Αὐτοὶ ἐδῶ ὄλοι εἶναι Βούργαροι, πού ἐξελληνίστησαν μὲ τὸ μαχαίρι. Γλήγορα θὰ συναιστανθοῦν τὸ σφάλμα τους». Καὶ διαβάζετε καὶ ἀκούετε κάθε μέρα τί γίνεται στὸ βουργαροπατημένο Ἑλληνισμό, τί στοιχίζει ἢ ἐγκατάλειψη πού ὑπέστη ἡ χρυσὴ Θράκη, ἢ Θράκη ἢ ἀγνή, ἢ Θράκη ἢ πολιτισμένη.

Ἐκείνοι πού ἐργάστηκαν στὰ θρακία αὐτὰ μέρη κ' εἶδαν κ' ἐθαύμασαν τὴ συνοχὴ, τὴν ἀνάπτυξη, τὸν πλοῦτο τοῦ Ἑλληνισμοῦ—οἱ ἐπίσημοι—ἄς ἐμολογήσουν τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς πού προκλασκενιάζεται καὶ πού ἐπέτη σ' ἐνέργεια ἀπὸ καιρὸ τώρα.

Ὅποιος ἔζησε στὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία κ' εἶδε κ' ἐθαύμασε πρὸ χρόνων ἔχει πολλῶν τῆ δύναμη πούχε ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια κ' ἔκλαψε γιὰ τὸ ρεζιλέμα πού ἐγινεν ἐκεῖ τῆς ἐθνικῆς μας ὑπόστασης, ἄς θυμηθεῖ ἄλλη μιὰ τὴ Φιλιππούπολη πού λαμποκοποῦσε σὺν ἥλιος μεσημεριοῦ καὶ ἐθάμβωνε τὰ μάτια τῶν Βουργάρων μὲ τὴν Ἑλληνικότητά της, ἄς θυμηθεῖ ἄλλα σμαράγδια καὶ τὰ διαμάντια πού στόλιζαν τὴν ἀχτὴ τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ τὰ μεσόγεια, καὶ ἄς σκεπάσει τὸ πρόσωπό του, γιὰ νὰ θρηνηθεῖ τὸ θρῆνο τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Πύργος, ἢ Βάρνα, ἢ Ἀχιάλα, ἢ Μεσίμθρια, ἢ Σωζούπολη, ἢ Στενήμαχο, τὸ Καβακλή καὶ ἄλλες πόλεις, περικλείουν ἀκόμα ἀρετὰ ἴχνη τοῦ Ἑλληνικοῦ μεγαλείου, πού συνετρίβη, ἐνθυμίζοντα ἔτι ἐγινε τραγικόν, καὶ διδάσκοντα ἔτι, πρέπει νὰ γίνει γιὰ τὴ νέα θυσία πού ὑφίστανται ὁ Ἑλληνισμὸς.

Ὁ κόσμος αὐτὸς μὲ πολιτισμὸ κ' ἐθνικὴ ὑπόσταση εἰς τὸ non plus ultra, εἶτανε δύναμη, πού σήμερα ὑπάρχει στὴ Θράκη, καὶ πού παραδίδεται σὲ χέρια δοκιμασμένης... ἀδρότητας.

Είναι μεγάλη, απάνταστη ή θυσία, ότι τέτοιος Έλληνισμός περιφραχεται σε έχθρικά χέρια κ' επίβουλα—καμμιά φορά δε θα πιστέψω το έναντίο της εθνικής μας υπόστασης—άλλ'είναι και κακούργημα εθνικό να τον παραδώσουμε έτσι δα με ήρεμη ψυχή και συνείδηση αναπαυμένη, αφού από τώρα γοργά, πεταχτά **και αποτελεσματικά** συντελείται, διτι εφοβηθήκαμε και φοβούμεθα.

Ο κόσμος ό Έλληνικός που έζησε τόσα χρόνια τη δουλεία των αγάδων, που βάσταξε την ιταμότητα των Νεότουρκων, που έβλαστήμισε την τύχη του, που όνειρεύτηκε να ζήσει ημέρες καλύτερες, που έχάλκευε αιώνες υπό την προστασίαν της εκκλησίας του και με τις αρετές του και την δραστηριότητά του, ένα οικοδόμημα ελευθερίας, όχι προσχηματώδους, άλλ' ελευθερίας άληθινής, τώρα υποκύπτει στο μοιραϊόν και υποδένεται τις άλυσσίδες του τιθασσευμένου λεονταριού, που είναι υποχρεωμένο στο μαστίγιο του θηριοδασαστή να χορεύει μουγκρίζοντας και τρίζοντας τα δόντια του.

Χίλιες δυό υποσχέσεις είναι αδιάφορες πια στο Θρακικό Έλληνισμό υπό οποιαδήποτε και αν δοθούν ύψη, είτε με χρυσό κουτάλι, είτε σε δίσκο χρυσό. Υπέστη ήδη τα επκλόουθα μιάς επιδρομής, όχι ελευθερώσεως. "Αν διέβαιναν οι Ούνοι ή ο Αττίλας δε θάφριναν περισσότερο έρείπια ! Και να επρόκειτο τουλάχιστο γι' αυτό! . . . Πρόκειται δυστυχώς για τα ιερά μας και τις εστίες μας, πρόκειται για τη γλώσσα μας, πρόκειται για την εκπαίδευσή μας, τα σχολεία μας, την εθνική μας υπόσταση.

Δέν ξεύρω τί ή διπλωματία και ή συμμαχική μας φίλια θα περιώσει απ' αυτά όλα. Φοβάμαι ότι τίποτα, αν δε λογαριαστούμε όλα μας υπήκοοι Έλληνες και πολίτες, και αναγνωριστούμε με δικαιώματα που δε θα κλονίσει παρά μονάχα μιά κακόβουλη διάθεση ή μιά αδυναμία πολιτική ίδιική μας και στρατιωτική.

Γαυγίζει ό Βουργαρκός τύπος, διτι οι Βουργαρκιοί πληθυσμοί υποφέρουν τα πάνδεινα. Δέν είναι περίεργοι και θρασεϊς οι άνθρωποι ένφ δέρνουν, ένφ περισφίγγουν, πνίγουν κάθε εθνικότητα με όλα τα άτιμα μέσα της αγριότητας και του σωδινισμού, ένφ ακόμα εξακολουθεί όχι φίλια αλλά συμμαχία που δροά, φαινομενικώς έστω, ήνωμένη, να φωνάζουν διτι δέρνονται, πνίγονται, σφαδάζουν ;

Και που της Ελλάδας άκούστηκε διτι εκεί που εγκαθιδρύθησαν αρχαί, καταελήθηκε και ή έλαχίστη προσπάθεια να πιεστεί έστω και ό Ατσιγγανος ;

Άλλά που—ας απαντήσουν, — που ιδρύθησαν Βουργαρκιές αρχές και δέν εξεδιώχθησαν τάλλα στοιχεία και μάάλιστα το Έλληνικό και δε διωρί-

στηκαν από δήμαρχο ως τον κλητήρα τάπαίσια όργανα της Βουργαρκικής ιδέας ;

Έκείνος ό κόσμος που έσφαξε, πετόκοψε, έρήμαξε—ό κόσμος των κομιτατζήδων και σωδινιστών—αυτός είναι που εκπροσωπει σήμερα τις αρχές, την έξουσία τους. Αυτός θορυβεί, αυτός εκδιάζει με τάτιμώτερα μέσα, αυτός βιάζεται να δράσει, αυτός λυσομανά μη εύρισκοντας διτι εφραντάζετο στη Θράκη : πληθυσμό και πολιτισμό Βουργαρκικό και ξεφώνει και γράφει και υβρίζει και στραγγαλίζει την αλήθεια για να φοβηρίσει τον κόσμο όλο, διτι εις μόν την Μακεδονίαν τίποτε άλλο δέν υπάρχει από Βουργάρους—αφού και στην Ήπειρο οι εύλογημένοι έφτασαν να τοποθετήσουν κάμποσες χιλιάδες Βουργάρων,—εις δε τη Θράκην ό υπάρχων άμιγής και άθρόος Έλληνικός πληθυσμός είναι Βουργαρκός τοιοϋτος, που με τη βία, με το ρόπαλο, και το μαχαίρι—αγαπημένες συνήθειές τους— άλλαξε εθνικότητα !

Ο Έλληνισμός, βέβαια, δε θ' άνεχθει να υποστεί πραξικοπήματα σαν εκείνα που μας προβάλλουν πάντα για φόβητρο. Ελλάδα ισχυρότερη από πρώτα, Ελλάδα γειτόνισσα που συναιστώνεται τη θέση της, την εθνική της τιμή, δε θα βάλει το σπαθί στη θήκη πριν μας εξασφαλίσει ζωή ύποφερτή, ζωή ελεύθερη με ανάπτυψη ελεύθερη, με παιδεία ελεύθερη, με αυθυπαρξία εθνική και με ό,τι μπορεί να ζήσει ένα έθνος, νάναπτυχτεί.

Η εκκλησία και ή παιδεία πρέπει να εξασφαλιστούν χωρίς αύριο να μας προβάλλουν δικαιώματα για το κάθε σχολείο και την κάθε εκκλησία, δικαιώματα που από τώρα εδγήκαν στη μέση, δικαιώματα, λέει, των παπούδων τους, που είταν μιά φορά όρθόδοξοι κ' έμάθαιναν τα Έλληνικά γράμματα.

Και όταν μας εξασφαλιστούν αυτά, τότε θα θελήσουμε να λησμονήσουμε τις άτιμώσεις, τους έμπερησμούς, τις κλοπές, τις δηλώσεις, τις άρπαγές, την έξουθένωση, το κνοθτο, την ύβρη που υποφέρουμε επί τόσους μήνες από τους επιδρομείς αυτούς που λέγονται ελευθερωται και σύμμαχοι, τότε θάνεχτούμε διτι αποφασίσει ή καινή συμφωνία και θα υποκύψουμε στο μοιραίο.

Άλλέως, ή άφομοίωση μόν αναμένει την κατωτέρα. τάξη, ό εκπατρισμός δε την ανωτέρα για να συντελεστεί γρηγορότερα διτι επεδίωξαν, κ' επιδιώκουν, τη Βουργαροποίηση της Θράκης και την κατάρρευση του εθνικού οικοδομήματος, που τόσα χρόνια έζησε, έστηρίχθη με Τούρκους και θα ζήσει και θα στηριχτεί ζπου συζούμε με τους Τούρκους.

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ

Ο ΝΕΟΣ

Στου γιαλού τὴν ἄκρη βαθιὰ κοιμάται, —
καὶ ἀπαλὰ τὸ κύμα τὸν ναννουρίζει,
καὶ γλυκὰ τᾶρι τὸν τραγουδάει, —
ὁ Ἄγαπημένος!

Μὰ γιατί τὸ χέρι στὴν ἄρμη ἀπλώνει; —
κρίνο ἀπορριγμένο σὲ ἄχανη στέρνα...
Πῶς τοῦ δοξαρεύει ὁ Ἥλιος τὰ μέλη! —
Ἄς τὸν ξυπνήσω...

Σίμωσα. Καὶ μένει κουφὸς στὸ βῆμα
ποῦ ἄλλοτε ξυπνοῦσε φιλιῶν τραγούδια.
Στὰ μαρμαροστήθια, φριχτὸ ἓνα μαῦρο
τοῦ ἄνθισε γιούλι.

Βύσσινα τὰ χεῖλη... Μ' ἄς τοῦ φιλήσω
τὰ ἴλαρά ποῦ βλέπουν γλυκὰ του μάτια.
Σκόθω : καὶ — ἄχ! ὠϊμένα! — δὲν καθρεφτίζου
πιὰ τὴ μορφὴ μου!

Ο ΑΝΤΡΑΣ

Μοῦ ἔλειψε. Καὶ μοῦ εἶπαν : — Ἐν' ἄτι ἐλόρθο,
μούγγριζε καὶ σειόταν, κι ὀμπρός του ὁ φράχτης
μὲ κορμιά-λιθάρια κι ἀγκάθια-λόγχες.
Πῶς νὰ περάσῃ ;

Καὶ ἄσειστος Ἐκείνος, ἀνάνερος ἔλος,
μὲ ἀστραπὴ στὴ χεῖρα, βροντογελοῦσε,
τὸ ἄτι νὰ σηκώσῃ καὶ νὰ πετάξῃ
Βελλεροφόντης.

Καί, ἄχ! πικρὸ ἓνα βόλι τὸ γέλιο πῆζει,
μὰ δὲν πέφτει ὁ ἥρωας, ὁ ἄσειστος στύλος.
Καὶ σὰν ἀπὸ Χάρου φτέρνα κρουσμένο
τὸ ἄτι πετιέται. —

Νά! Ὁ νεκρὸς ὀργώνει πολέμα σπλάχνα,
ραίνοντάς τα — ὦ, ζήλεια! — μὲ θεῖον ἰχώρα...
Ἦ Ἄπιστε! δὲν εἶναι τὰ καρπερά μου
ποῦ ὀργωνες σπλάχνα!

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΗΣ

Ρίγος γιατί νοιώθω κρυφὸ στὰ μέλη;...
Τί κορμί! — Ἐνας βράχος φίλιδισι ἀρχαῖο,
κ' ἡ κορφή του γνέμα Νεράιδας μὲ ὕσκα
ρούσα πλεγμένο!

Μὰ βουδὸ σιμά του τὸ δρῦ τὸ πολύβουο
ποῦ χρησιμοδοτοῦσεν ἡ ἀρχαία Δωδώνη;
καὶ ἄλαλο τὸ στόμα — βρύση ποῦ ἐκέρνα
τὸ ἅγιο τραγούδι.

Μελανό, σθημένο δαυλι τὸ χέρι
ποῦ — εἶναι χρόνια! — ἀπλώθη στάγνᾶ λαιμά μου,
καὶ φιλι στὴν κόμη χρησμός μου ἐδόθη
«Καρδιές θὰ κάψῃς!»

Ἄχ! πῶς ἐφλεξα ὄλη στὸ χᾶδι ἐκεῖνο,
καὶ πῶς μὲ παγώνει τώρα ἡ θωριά σου!
στερνέ μου καὶ πρῶτε — νὰ πῶ : ἐρωμένη; —
ποῦ δὲ μ' ἐχάρης!

Ο ΓΕΡΟΣ

Πάει κι αὐτὸς ὁ γέρος! — «Αὐτὸς ὁ γέρος!» —
μέσα μου ἔκραζα, ἔταν ἔμπειρα, λάγνα,
τῆς νιότης σκαντάλια, τὰ ὕγρά του μάτια
μ' ἐγδυναν ὄλη!

Ντυμένα εἶναι τώρα μ' ἀγανὴ πάχνη,
καὶ τὰ χιόνια — ὕφᾶδι στὸ ἀχνὸ στημόνι
τῆς σεμνῆς γενειάδας — σάβανο μ' ἄγρια
κρίνα τοῦ ὑφαίνουν.

Ἄς τοῦ τὸ κεντήσω μὲ ὀπάλια δάκρυα!
καὶ ρουμπίνι ἄς τρέξῃ τὸ αἶμα στὰ στηθία
ποῦ ἄσεμνα τοῦ ἀνοίγω, γοερὰ βογγώντας
τὸ μυρολόι!

Φεύγει, ὠϊμέ! κ' ἡ μόνη παρηγοριά μου...
Πάει μὲ τοὺς λεβέντες στὸν Ἄδη κι ὁ Ἰσκιός!
Ἄ! ἔλους μοῦ τοὺς πῆρεν ἡ Μία, ἡ Μεγάλη
Μάννα-Ἐρωμένη!

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Πόλη, 9 τοῦ Ἀπριλίη 1913

Φίλε «Νουμά»,

...Κάποια χαρά, ἔστω καὶ μισή, ποῦ μοῦ ἔδωκε κάτι σὰ μετέωρο ποῦ γλυκοχάραξε στὸ σκοτεινὸ φιλολογικὸ οὐρανὸ μας, δὲν μπορῶ νὰ μὴ σᾶς τὴ μεταδώσω. Καὶ γιατί νὰ μὴ ξεμυστηρευτοῦμε τὶς χαρὲς μας ἢ τὶς ἀπορίες μας στὸ ἀγαπητὸ μας Κέντρο, στὸ «Νουμά», τὴ γάργαρη πηγὴ ποῦ χρόνια τώρα μᾶς δροσιζει;

Λοιπόν, στὸν Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο ὁ κ. Ἡλιοῦ, καθηγητὴς στὸ Ροβέρτειο, ἔκρινε ἔργα δημοτικιστικὰ—πρωτόφαντο αὐτὸ στὰ χρονικὰ τοῦ Συλλόγου—τὴν «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμᾶ, τὶς «Ἀλυσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου, τὸ «Γιὸ τοῦ Ἰσκιου» τοῦ Μελά καὶ τὸ ἔργο τῆς κ. Ψηλορείτη. Λέω πρωτόφαντο, γιατί ὡς τὰ προχτὲς ἀκόμη τὸ μόνο θέμα ποῦ συζητιέται εἶτανε ὁ «Κοραῖς καὶ ἡ ἔθνικὴ ἡμῶν γλώσσα». Μοῦτρα σοβαρὰ καὶ ἀγέλαστα, μοιρολατρικὲς ἰδέες, κρίσεις προληπτικῆς, θεῖες πρόνοιες καὶ ἄνωθεν προορισμοί, μύθοι καὶ κερανοὶ κατὰ τῶν ἀπαισιῶν ὀλετήρων τῆς προγονικῆς ἡμῶν κληρονομίας. Γέτοιμα βυσιλεύανε ὡς τὰ τώρα μέσ' στὴν ἀρχαίωπρη αἴθουσα. Κι ἂν κάποιον οἱ ἀγορηταὶ καταδέχονταν, νάναφέρουν ὡς παράδειγμα κανένα ἐδάφιο δημοτικῶν ἔργων, τὸ ἀπαγγέλνανε μ' ἀρύσικο τρόπο καὶ ἀχρωμάτιστα, ποῦ ἔτσι νὰ φανεῖ στοὺς ἀκροατὲς «κακοζήλωσ καὶ ἀγραμμάτως συντεταγμένον»... νήπιον!

Προχτὲς ὅμως μπαίνοντας στὴν αἴθουσα λόγια γλυκόγαλα καὶ ἁρμονικὰ μοῦ χαϊδέφανε τὴν ἀκοή. Εἶτανε φράσεις καὶ περικοπὲς ἀπὸ τὴν «Τρισεύγενη» ἀπὸ τὶς «Ἀλυσίδες» καὶ τὰ ἄλλα κρινόμενα δημοτικιστικὰ ἔργα.

Ὁ κ. Ἡλιοῦ, ἀγαθὸς ἀσπὸς καὶ εὐτυχῆς οἰκογενειάρχης, ἦσυχυ ἐργαζόμενος μέσ' στοῦ Ροβέρτειου τὴ γαλήνια περιοχὴ, φυσικὰ δὲν εἶναι σύμφωνος «μὲ τὰς ἀνατρεπτικὰς ἰδέας». Καὶ σὰ νὰ ἀρνεῖστε ἐσεῖς τὸ «καθῆκον», σὰ νὰ τὸ χωρίζετε τὸ καθῆκον ἀπὸ τὴν ἀγάπη, σὰ νὰ μὴ θέλετε νὰ τὸ πολλαπλασιάσετε μάλιστα τὸ καθῆκον μοιράζοντάς το καὶ στοὺς τυχεροὺς τοῦ κόσμου τούτου, μᾶς τόνισε ἕναν ἐνθουσιαστικὸν καὶ λυρικώτατον ὕμνον τοῦ καθήκοντος. Ἐτυμολογώντας—σὰ δάσκαλος, ὅπως εἶπε· ἄ! τί ὠραῖες μικρὲς καὶ μετὰ τὴν παρεμβάσεις ποῦ ἔκαμνε ὁ κ. Ἡλιοῦ—τὴ θυμόσοφα κατισκευασμένη λέξι «καθῆκον» = τὸ ἐκάστω ἦκον, ἔλθόν, ἔδωκε στοὺς ἀκροατὲς του νὰ καταλάβουν ὅτι σημαίνει ἐκεῖνο ποῦ πέρφει στὸν καθένα νὰ κάμνει. Μὰ νομίζω ἴσα ἴσα ἡ ὠραία αὐ-

τὴ ἐτυμολογία εἶναι καὶ βᾶσις τῶν νέων θεωριῶν τὸ καθῆκον νὰ μοιραστῆι σὲ ὅλους, καὶ σ' ἐκείνους ποῦ νομίζουμε πὼς ἔχουνε δικαίωμα νὰ εὐτυχοῦν εἰς βᾶρος τοῦ ἄλλουνοῦ.

Ἄδιάφορο· ὁ κ. Ἡλιοῦ συγχωρεῖται νὰ εἶναι συντηρητικὸς. Δὲν ἀδίκησε ὅμως τὰ ἔργα σας, ὁμολόγησε ἀριστουργηματικὲς τὶς σελίδες σας καὶ πρόφερε τὶς ὠραῖες φράσεις σας ὀλοστρόγγυλα καὶ χτυπητὰ ποῖλεγες κ' εἶτανε γλυκὲς ἀναλαμπὲς ἀνάμεσα στὴν καθαρεύουσα τῆς ἀγόρευσης ποῦ καὶ αὐτὴ προσαθοῦσε νὰ γίνῃ ἀπλὴ καὶ φυσικὰ. Μὲ χιοῦμο γράφηκε καὶ ἀπαγγέλθηκε ὁ λόγος τοῦ Ἀγγλομαθημένου καθηγητῆ. Πρωτόφαντο λοιπὸν στὰ χρονικὰ τοῦ Συλλόγου καὶ μάθημα λαμπρὸν στοὺς καθηγητὲς τῆς Πατριαρχικῆς μας Ἀκαδημίας, τοὺς ξεροὺς καὶ ἀγέλαστους καὶ μοιρολάτρους.

Ἄν κρίνουμε καὶ ἀπ' τὴν πολὺ πολὺ νεωτεριστικὴ εἰσήγησιν στὸ Δραματικὸν ἀγῶνα τοῦ κ. Βασιλειάδη, μποροῦμε νὰ ἐλπίσουμε ὅτι ξημερώνει, ἐξὸν ἂν ὅτι βλέπουμε δὲν εἶναι κανένα ἀπατηλὸ μετέωρο ἀνάμεσα στὴ νύχτα ποῦ ξανά θὰ πλακώσει θεοσκοτεινὴ. Κι αὐτὸ εἶναι δυστυχῶς. Τὸ φῶς μῆν τὸ περιμένετε ἀπὸ μᾶς. Τὸ φῶς τὸ περιμένουμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα. Ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστάδες καὶ τοὺς πολιτικὸς πρωτεργάτες τοῦ πολέμου, ὑπάρχουνε δημοτικιστὲς πολλοί. Ἄν αὐτοὶ μετὰ τὸν πόλεμον, νικητὲς πιά καὶ τροπαιοῦχοι, μὲ φωνὴν ποῦ θάκουσται βέβαια τότε ἀπὸ τὸ λαὸν, πνίγοντας καὶ κάθε μιστριώτικη ἀντίδραση, ἐπιβάλλουνε τὴ δημοτικὴν, τὸ ἔργο τους αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ ἀφροστεφάνωμα ἐνὸς ἀληθινὰ «ἐλευθερωτικῶν ἀγῶνος!»

Ἄραγε θὰ διατάσσουνε ἀκόμη; Θὰ περιμείνουνε πὺρ κατάλληλον καιρὸν ἢ θὰ σεβαστοῦνε τὸ γνωστὸ ἄρθρον τοῦ Ἀναθεωρημένου Συντάγματος ποῦ μπερὸν μόνο καὶ μόνο γιὰ ἐξοικονόμησιν τῶν τότε περιστάσεων;

Ἄθελα ἄρχισα τὸ γράμμα μ' αὐτὲς τὶς σκέψεις. Μ' ὠδήγησε ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἰδέαν καὶ ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ τὸ ἔργο σας μὲ συνεπήρε...

Γ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ

“ΓΡΑΜΜΑΤΑ”

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Τόμος Δεύτερος (400-450 σελίδες)

Συνταρομή φρ. 10, προπληρωτέα.

Διεύθυνσις: «Grammata» B. R. 1146, Alexandrie (Egypte)

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ-ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ-ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

(Δια' ἀφορμὴν τῆς ἱστορίας ποῦ βγήκε
γιὰ τὸ ζωγράφο Γουώτς).

Τρεῖς μεγάλους κυβερνήτες ἔβγαλεν ἡ Ἑλλάδα ἀπ' τὸ 21 ὡς μετὰ τὰ σήμερα— τὸν Καποδίστρια, τὸν Τρικούπη, τὸν Βενιζέλο— κ' οἱ τρεῖς τοὺς εἶταν ἔχτροι τοῦ δασκαλισμοῦ κ' ἐνοιωθῆναι καὶ ἀγαποῦσαν τὴν δημοτικὴν γλῶσσα. Ἡ κοινωνικὴ καὶ πλιότερο ἡ πολιτικὴ κατάστασις, ὅταν ποῦ εἶταν ὑποχρεωμένοι σὲ πολλὰ νὰ ὑποτάζονται στὸν ὄχλο καὶ στοὺς δημομαγωγούς, τοὺς μπόδισε νὰ βάλουν σὲ πρᾶξι τίς γλωσσικὰς γνώμης τοὺς. Κ' ἴσως μάλιστα νὰ μὴ πρόφτασαν νὰ τίς ξεκαθαρίσουν θετικὰ στὸ μυαλό τοὺς.

Ὁ Καποδίστριας ἀληθινὰ σοφὸς κ' ἔχοντας μεγάλη αἰσθητικὴ μόρφωσις τόσο ποῦ νὰ δύναται νὰ συζητᾷ μετὰ καλλιτέχνης μεγάλους στὸ σαλόνι τῆς madame Stael καὶ ν' ἀκούγεται ἡ γνώμη του, τριγυρισμένος ὅταν ἦρθε στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ λεγεώνα δασκάλους, μεταχειρίστηκε στὰ διατάγματα καὶ στοὺς νόμους ποῦκαμε καθὼς καὶ στὰ ἰδιωτικά του ἔγγραφα, ποῦ μερικὰ ἔχουν ἀνέκδοτα οἱ κληρονόμοι του, μιὰν ἀπλὴ γλῶσσα, πλιότερο ἀπλὴ ἀπ' τὴν γλῶσσα τοῦ Κοραΐ. Κ' εἶναι φανερό πῶς, ἂν εἶταν καθαρεβουσιάνος, στὸ χέρι του εἶταν νὰ πάρῃ γιὰ γραμματικὸὺς τοὺς σοφολογώτατους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ποῦ βρισκόνταν πληθοστοὶ στὸ Ναύπλιο οἱ πλιότεροι καὶ στὴν Κέρκυρα. Μὰ κανένα τέτοιο δὲν πῆρε μαζί του καὶ τοῦτο στάθηκε μάλιστα μιὰ ἀπὸ τίς αἰτίης ποῦ τοῦγινε μεγάλη ἀντιπολιτεψή. Ὅποιος διαβάσῃ τίς φυλλάδες τοῦ μακαρίτη τοῦ Σούτσου καὶ ἄλλων βλέπει φῶς φανερό τὸ δασκαλισμὸ νὰ ρήγνεται λυσσασμένα ἐναντίο τοῦ Καποδίστρια.

Πέρασαν πενήντα χρόνια ὡς ποῦ νᾶρθῃ ὁ Τρικούπης. Κοντὰ στίς ἄλλες ἀναποδιές ποῦ χαντάκωναν τὸ δυστυχισμένο τὸ ἔθνος, ὁ δασκαλισμὸς— ἡ καθαρέβουσα μ' ἄλλης τίς πρόληψές της— εἶχε τρανέψει καὶ ἀποχαντάκωνε τὸ μυαλό, τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ λαοῦ. Σὲ τέτοια κατάντια βρῆκε τὴν Ἑλλάδα ὁ Τρικούπης κ' ἐδάλλθηκε μετὰ τὸ φτωινοῦ τοῦ τὸ μυαλό νὰ τὴν προσδέψῃ. Ζήτησε νὰ μᾶς φέρῃ τὸν πολιτισμὸ. Ἀγωνίστηκε νὰ κάμῃ στρατό, νὰ δυναμώσῃ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν βιομηχανία, νὰ δώσῃ συγκοινωνίες, νὰ μορφώσῃ ὑπαλλήλους. Προτιμοῦσε πάντα κείνους ποῦ δείχονταν πλιὸ φιλελεύτεροι στὴ γλῶσσα καὶ στὴ σκέψῃ καὶ συχαινόνταν τοὺς δασκάλους. Μὰ κ' οἱ διαλεχτοὶ του ἐκεῖνοι καταντοῦσαν γλήγορα τῆς ρουτίνας καὶ γλωσσαμύνητες, ὅταν καλῶρα ὁ Μιστριώτης ποῦρθε ἀπὸ τὴν Γερμανία δη-

μοτικιστῆς καὶ κατάντησε χωροφύλακας τοῦ μέσου ἀορίστου καὶ τῆς ξυπόλυτης γενικῆς. Τότες ἀπάνω στὴν πρώτη πραγματικὴ πρόδοσις τῆς Ἑλλάδας βγήκε καὶ ὁ Ψυχάρης μετὰ τὸ «**Ταξίδι**» του. Τότες εἶταν καὶ ὁ Ροῖδης, ὁ θεωρητικὸς δημοτικιστῆς, στενὸς φίλος τοῦ Τρικούπη καὶ διεφθοντῆς τῆς Βιβλιοθήκης. Τότες διωρίστηκαν καὶ δυὸ-τρεῖς ἀπὸ τοὺς παλιούς τῶρα δημοτικιστάδες σὲ θέσεις ἐπίσημες. Μὰ παραπάνω δὲν προχώρησε ὁ Τρικούπης. Σχεδὸν ἀπόμεινε μόνον ἀντιδραστικὸς τοῦ δασκαλισμοῦ.

Καὶ θυμᾶμαι γιὰ τὴν τέτοια ἀντίδρασις του κάτι ποῦ μοῦ διηγήθηκ' ἓνας Τρικουπικὸς, ἓνας ἀπὸ τοὺς τωρινούς ἐπίσημους πολιτικούς. Μιλώντας μοῦ γιὰ τὸν ἀρχηγό του μετὰ σεβασμὸ, τοῦδρισκε ἕμως ἓνα μεγάλο ψεγάδι, τὴν αὐθαίρετη ἐπιμονή. Καὶ μέσ' στὰ σχετικὰ ἀνέκδοτα, μοῦ διηγήθηκε κ' ἓνα γλωσσικό, ποῦ ἀντίθετ' ἀπ' ὅτι ἔκριν' αὐτός, ἐγὼ τῶρθηκα νὰ δείχνῃ τὴ φτωεινὴ κρίσις καὶ τὴ δίκαια ἐπιμονὴ τοῦ Τρικούπη.— Στὴν τελευταία, λέει, πρωθυπουργία του κάποιος ποῦ λογιότουν **εὐρυμαθέστατος λόγιος καὶ συγγραφεὺς**, εἶχε βάλει λυτούς καὶ δεμένους γιὰ νὰ διοριστῇ στὸ ὑπουργεῖο τῆς παιδείας. Ὁ Τρικούπης δὲν ἤθελ' οὔτε νὰ τὸν ἀκούσῃ. Κι ἔταν ὁ ὑπουργὸς ζήτησε νὰ τοῦ θυμῆσῃ πῶς ὁ λόγιος ἐκεῖνος **εἶχεν ἐπιδείξει ἐιδικὰς γνώσεις καὶ ἦτο συγγραφεὺς ὑποδειγματικῆς καλλιπείας**, ὁ Τρικούπης κατσοφισομένος τ' ἀποκρίθηκε: «Δι' ὄλ' αὐτὰ ἐπιμένω νὰ μὴ τὸν θέλω».

Ὁ φίλος του διηγώντας τα παρουσίαζε τὴν ἄρνησις κείνη ὅταν πεισμα, κ' οὔδὲ τοῦ περνοῦσ' ὑποψία πῶς ὁ Τρικούπης ποῦ διάβαζε κ' ἤξερε φιλολογία καὶ ποῦ τόσο πρόσεχε τοὺς λογίους, ὥστε νὰ μπιστευτῇ στὸ Ροῖδη τὴν ἐπίκρισις τῆς διπλωματίας μας καὶ νὰ διορίσῃ καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου ἓνα δημοσιογράφος καὶ νὰ καλέσῃ μόνος του καὶ νὰ διορίσῃ καθηγητῆ τὴν Ἀθῆνα τὸν διηγηματογράφος Μωραϊτίδη μόλις πῆρε τὸ δίπλωμά του καὶ νὰ θέλῃ νὰ δώσῃ θέση τοῦ Παπαδιαμάντη, ἴσως θᾶχε κάνα βαθύτερο λόγο νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀκούσῃ τὸν **εὐρυμαθέστατο λόγιο** θεσοζήτη, ποῦ θὰν ἤξερε βέβαια τὰ γραφόμενα καὶ τίς Ἑλληνικούρες του ὁ Τρικούπης καλύτερα παρὰ ὁ ὑπουργός.

Τὴν ἀποστροφὴν τοῦ Τρικούπη στοὺς καθαρεβουσιάνους καὶ τὴν ἀττικίζουσα γλῶσσα μᾶς τὴν δείχνει κ' ἡ τρίτομη ἱστορία γιὰ τὸ μεγάλο Ἀγγλοζωγράφο Γουώτς, ποῦ βγήκε τῶρα τελευταία στὴν Ἀγγλία.

Ὁ Γουώτς τὴν δευτέρη φορὰ ποῦρθε στὴν Ἀθῆνα γνώρισε τὸν Τρικούπη καὶ κουβέντιασε μαζί του γιὰ τέχνη καὶ φιλολογία στίς ὥρες ποῦ ὁ πρω-

θυπουργός κάνοντας τὴ γνώμη τοῦ φίλου του Ἀλέκου Ἰωνίδου, ποζάριζε γιὰ νὰ τοῦ κάνη τὸ πορτραῖτό του ὁ ζωγράφος. Γιὰ τὴ δική μας γλώσσα μιλώντας εἶδεξε πὼς εἶταν ἀνόητη καὶ βλαβερὴ ἢ προσπάθεια ποῦκαναν οἱ καθαρεβουσιάνοι λόγιοι νὰ ξαναζήσῃ τάχα ἡ ἀρχαία Ἑλληνική. Ἡ τέτοια προσπάθεια — εἶπε ὁ Τρικούπης — εἶναι ἀουχώρητο σφάλμα, γιατί ἡ γλώσσα ξετυλίγεται καὶ πάει μπρὸς αὐτόματα καὶ ἀντιπροσωπεύει τίς ἀνάγκες τῆς φυλῆς ἢ καὶ στενώτερ' ἀκόμα τίς ἀνάγκες καθεμιᾶς γενεᾶς. Ὅστε τὸ νὰ ζητᾶται κανένας καλὰ καὶ σώνει: ἓνα τύπο γλώσσας νὰ τὸν ἐπιβάλλῃ σ' ἓνα λαὸ εἶναι κάτι ἀφύσικο· γιατί ὁ τέτοιος ὀρισμένος τύπος μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς δὲ θὰ μπορούσε νὰ ἐκφράσῃ τὴ σημερινὴ ζωὴ ποῦν' ὀλότελα διαφορετικῆ. Ἔτσι λοιπὸν ὁ ἀγώνας νὰ ξανάρθουν τώρα στὴ ζωὴ οἱ παλιοὶ τύποι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας θὰν εἶχε ἀποτέλεσμα νὰ βγαίνουν γραμματικοὶ (ἤγουν δάσκαλοι) πῶτερο παρὰ ἄνθρωποι μὲ ἰδέες».

Τέτοια εἶταν ἡ γνώμη τοῦ δέφτερου μεγάλου πολιτικοῦ μας. Ὅσο γιὰ τὸ δημοτικιστὴ Βενιζέλο, τὸν πολιτικό μας ἐλευθερωτὴ, ποῦ τὰ πράγματα δείχνουν πὼς δὲν ἦρτε σὲ προδρομικὴ ἐποχὴ, ἀλλὰ στὴν πρώτη θετικὴ περίοδο τῆς ἐθνικῆς ἐξέλιξης, πιστεύουμε νὰ δείξῃ καὶ γιὰ τὴ γλώσσα (ἤγουν γιὰ τὸ σπουδαιότερο ἐθνικὸ μας ζήτημα) τέτοια δύναμη, ὥστε νὰ μὴ τοῦ ποῦν ἐξευτελιστικὰ γι' αὐτὸν παρωδημένο τὸ παλιὸ στὸ Δημοστῆν ἐπίγραμμα: «εἰ περ ἴσῃν τῇ γνώμῃ τὴν ῥώμην εἶχες οὐκ ἂν ἦρχε τῶν Ἑλλήνων Μιστριώτης Γλωσσαμύντωρ».

Α. ΜΑΒΡΟΣ

“ΜΟΥΣΙΚΗ,,

13-15 Στοὰ Ἀρσακείου 13-15. — Ἀθήναι

Ὅλη ἡ κλασσικὴ μουσική.

Ὅλα τὰ νεώτερα succes.

Ὅλα τὰ τραγούδια ὄλων τῶν Ἑλλήνων συνθετῶν.

Τὰ νεώτερα Ἑλληνικὰ ἐμβλήματα.

Γ. Λαμπελῆτ	ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ
Θ. Σακελλαρίδου	ΕΛΛ ΔΟΞΑ
Σπ. Σαμάρα	ΟΙ ΝΙΚΗΤΑΙ
Μ. Καλομοίρη	ΕΜΠΡΟΣ
Ι. Καίσαρη	ΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Ὁ Ἐκδοτικὸς οἶκος «Μουσική» χάρις εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ χαρακτηριστοῦ του τμήματος ἀναλαμβάνει τὴν ἔκδοσιν μουσικῶν τεμαχίων καὶ διὰ λογαριασμὸν τρίτων εἰς τιμὰς συγκαταβατικὰς.

ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΑΠΦΩΣ

Στὸ βιβλίο, ποῦ ἔβγαλε τώρα τελευταία ὁ Γερμανὸς φιλόλογος Ulrich von Wilamowitz—Möllendorf (Sappho und Simonides—Untersuchungen über griechische Lyriker—Berlin 1913), ἔχουν δημοσιευτὰ καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ τραγούδια τῆς Σαπφῶς, παρμένα ἀπὸ τὴ Βερολίνο περγαμνῆ Βιβλίο. — Πρῶτοι οἱ Γερμανοὶ Schubart καὶ Blass κατῳρθωσαν νάποκαταστήσουν τὸ κείμενό τους. Ὁ Wilamowitz τώρα τὰ δημοσιεύει μὲ πολλὰς του διόρθωσες σ' αὐτὰ καὶ μὲ ἄλλες ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις.

.....
τεθνάκην δ' ἀδόλους θέλω.

ἄ με ψισδομένα κατελίμπανεν

πολλὰ καὶ τόδ' ἔειπέ μοι

«ὦμι', ὡς δεινὰ πεπόνθαμεν

Ψάφφ' ἢ μάν σ' ἀέκοισ' ἀτυλιμπάνω.

τὴν δ' ἐγὼ τὰδ' ἀμειβόμεν

«χαίροισ' ἔρχεο καμέθεν

μέμναισο· οἶσθα γὰρ ὡς σε πεδήπομεν.

αἰ δὲ μή, ἀλλὰ σ' ἐγὼ θέλω

ὀμναῖσαι· σὺ δὲ λάθειαι

ἴσσα μαλθακὰ καὶ κάλ' ἐπάσχομεν.

πολλοὶς γὰρ στεφάνοις ἴων

καὶ βρόδων πλοκίων τ' ὕμοι

καὶ ὀστίγγων παρ' ἐμοὶ παρεθήκω.

καὶ πολλαῖς ὑποθυμίδας

πλεκταῖς ἄμφ' ἀπαλαῖ δέραι

ἀνθέων εἰαρινῶν πεποημέναις.

καὶ πολλῶ λιπαρῶς μύρωι

βρενθειῶι βασιληῖωι

ἐξαλείψω κα....

καὶ στρωμνάν...

ἀπαλὰν παρ...

ἐξίης πόθον...

ΕΙΣ ΑΤΟΙΔΑ

.....
..... ἀπὸ Σαρδίων

πολλάκι τυίδε νῶν ἔχοισα.

ὡς πεδεζώομεν, βεβῶως ἔχεν

σὲ θεᾶι ἰκέλαν Ἀρι-

γνώτα, οἶαι δὲ μάλιστ' ἔχαιρε μολπᾶι.

νῶν δὲ Λύδαισιν ἐμπρέπεται γυναι-

κέσσι, ὡς ποτ' ἀελίω

δύντος ἄ ῥοδοδάκτυλος σελάννα,

BIRGINIA. Ἀλοίμονο !... Κ' εἶταν τόσο ὄμορφη πρό-
τα ἢ ζωή...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ (σηκώνεται καὶ πάει κοντά της). Ἡ ζωὴ
εἶναι πάντα ἢ ἴδια. Ὅμορφη ἀσκημὴ ἔμεις τὴν κάνουμε...

BIRGINIA. Ναι, ἔμεις... τὸ ξέρω... Ναι, ἔμεις δὲν τὴν
ἀσκημίζουμε τώρα ;...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Ναι, ἔμεις, τὸ βλέπω... Ἄς τὴν ὀμορφύ-
νουμε λοιπὸν καὶ μεῖς λίγο τὴν καημένη τὴ ζωή... (σκύδει
καὶ τὴ φιλεῖ σὰ μαλλιά).

ΛΑΣΠΙΔΗΣ (μπαίνοντας λαχανιασμένος). Ἄ !... μπρά-
βο !... Ἡρθες, Κλέαρχε ;

ΓΙΑΝΙΔΗΣ (θορυβημένα). Κύριε...

BIRGINIA (σηκώνεται καὶ τρέχει σιμά του). Πατέρα !...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ (γελαστά). Τρέχετε, βρὲ παιδιά... Πολὸ
τρέχετε...

BIRGINIA (χαδεύοντάς τον). Χρυσέ μου πατέρα !...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ (σοβαρά). Ἄ νομίζετε πώς...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Τί νὰ νομίζω, βρὲ παιδί ;... Ὑστερ'
αὐτὲς σὲ κουβέντες... σὸ τραπέζι... Τώρα, Κλέαρχε, νὰ πιά-
σεις ἀμέσως δουλιὰ... νὰ ξαναλαδώσεις τὴ μηχανὴ τοῦ σκού-
ριασε... Τὸν ἄλλο μῆνα δηλώνουμε πὼς ἀποτραβίεμαι πιά
ἐγὼ ὀριστικὰ ἀπὸ τὴ φημερίδα...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Μὰ γιατί ;

BIRGINIA. Πῶς, πατέρα ;

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Ναι, ναι !... Ἔτσι θὰ γίνεαι !... Ἐγώ,
ξέρεις, κουράστηκα... Καίρὸς πιά νὰ σιτιστῶ σὸ Πρωτα-
νεῖο καὶ γώ... Ἔπειτα, μεθ'αὐτο θάρθει κι ὁ Μαυροδου-
λος σὰ πρόματα...

BIRGINIA (χαρούμενα). Τάκουσε, Κλέαρχε ; Δικὴ σου
πιὰ ἢ φημερίδα...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Μὰ καὶ σὺ δική του πιὰ...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Ἡ σειρά μου τώρα νὰ σὰς πῶ πὼς τρέ-
χετε πολὺ...

BIRGINIA (λυπημένα). Κλέαρχε !...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Μπα ! Ποιὸς σοῦ τόπε πὼς τρέχουμε ;
Τὸ ἐναντίο, πάμε πολὺ ἀργά... Ἐπρεπε νάχουμε γίνεαι καὶ τὰ
δύο ἀπὸ καιρὸ, ἀπὸ πέρσι... Ἄχ, αὐτὸς ὁ ἄτιμος ὁ Κοσμί-
δης... Ὡστόσο κάλλιο ἀργά... Συφωνημένα λοιπὸν... Ἄν, ὁ-
πως εἴπαμε... Καὶ τὴ φημερίδα καὶ τή...

ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Μὰ ὄχι ἔτσι, ἀπότομα... Ἀκόμα δὲν εἶ-
παμε τίποτα... Πρέπει νὰ συνεννοηθοῦμε πρότω γιὰ ὅλα...
Ξέρετε...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Μπαρέ, ὅλα τὰ ξέρω !... Τί χρειάζονται
τὰ λόγια ; Στὸ ἔργο ἀμέσως...

BIRGINIA. Ὡστόσο ἂν ὁ κ. Γιανίδης δυσκολεύετα...
ΛΑΣΠΙΔΗΣ (χαδευτικά). Σῶπα ἐσύ !... Ὅρίστε !... Δὲ
σοῦ ζητήσαμε τὴ γνώμη σου... Ὅταν ἔρθει ἡ σειρά σου νά...

ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΟΣ (ὀρμώντας στὴ σκηνὴ βιαστικὰς
καὶ κατακονισμένος). Δὲν τονὲ βρῆκα !... Μπα ! Δῶ ἴαι !...
Καὶ γὼ γύρισα ὄλη τὴν Ἀθήνα ζητώντας τον... Ὡστόσο
σώνει ποῦθε !... Γιὰ τὰ παφακάτου μὴ σὲ γνωιάζει, κύριε
Λασπίδη... Ἐγὼ θὰ τὸν καταφέρω τὸν κ. Γιανίδη νὰ πιά-
σει δουλιὰ σὸ «Λάβαρο»... Δὲ θὰ μοῦ τὸ ἀρνηθεῖ... Εἶ-
μαι σίγουρος πὼς δὲ θὰ μοῦ τὸ ἀρνηθεῖ...

BIRGINIA (κωμωδευτικά). Λέτε ;

ΓΙΑΝΙΔΗΣ (χαμογελώντας). Πρῶτα πρότω...

ΣΠΥΡΙΔΟΥΛ. Ὅχι !... Ὅχι ! Δὲ χωρεῖ τίποτα... Μὰ
καὶ τὰποφάσισα... Μὰ ὄχι τώρα !... Ἄλλη ὥρα !... Τώρα
ἔχω βιαστικὴ δουλιὰ... (κοιτάζει τὸ ρολόι του). Στὴν ὁρῆ !
Δώδεκα παρὰ δύομιση ἡ ὥρα !... Φεύγω !... Ἀργησα !...
(φεύγει).

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Κοκορόμυαλε !... Μπούμ ! πὸν τέλωσε

μιὰ φορὰ καὶ σὺ μιὰ δουλιὰ τελωμένη !... Στὸ τραπέζι
τόγα !...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (κουνώντας τὸ κεφάλι του). Ὁμορφος κό-
σμος !...

ΛΑΣΠΙΔΗΣ. Ὁμορφος, ἀκημιος, τέριος εἶναι, παιδί
μου, ὁ κόσμος καὶ γλέντάτε τον...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Εἶδα, ποὺ λέτε, τὴ γάχη τῆς μεγάλουφυ-
χίας, μὰ δὲ λαπήθηκα. Τὸ ἐνωτικό, τὸ κατακόρηκα. Ἡ γάχη
αὐτὴ διδόσκει τὸν ἀθροπο πολλὰ. Τὸν κάνει νὰ μὴν πι-
στεύει πιά τὰ φαντάσματα. Ἀκόμια κι ὅταν ἡ Ἀγάπη μοῖ-
δειξὲ τὴ γάχη τῆς...

ΒΙΡΤΙΝΙΑ. Καὶ ἡ Ἀγάπη !... ὦ, μὴν τὸ λές αὐτό...
Δὲν κάνει νὰν τὸ λές...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Ναί, ναί !... Καὶ ἡ Ἀγάπη.. Μιὰ φορὰ
εἴηονα ἡλίθιος καὶ τὸ πίστευα κι αὐτὸ τὸ φάντασμα...

ΒΙΡΤΙΝΙΑ. Καὶ τόγα ; (Χαμογελώντας). Ὀλυότιστε...
ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (σοφρά). Ἀπὸ τότε ποῖφρυα ἀπὸ δῶ πει-

στηκα πὸς τὴν Ἀγάπη μοῦ τὴν ἔδωκε ἡ θέση μου, ἡ φημε-
ρίδα ποὺ ἐργαζόμουνα... Δὲν ἀγαποῦσατε τὸ Γυνῖδη, ἀγα-
πήσατε τὸν ἀρχισυντάκτη τοῦ «Αἰδέφου»... (ἀνᾶξει τρι-
γέρο).

ΒΙΡΤΙΝΙΑ (γυτημένη). Καὶ γὼ πίστευα !... Πόσο ἀνόη-
τη εἴηονα νὰ πιστεύω...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (ἀξιάφρα). Νὰ πιστεύετε !... Μὰ τί νὰ πι-
στεύετε !...

ΒΙΡΤΙΝΙΑ. Νὰ πιστεύω πὸς ἡ ἀγάπη μου... πὸς νὰ
σοῦ τὸ πῶς !... νά, πὸς μ' ἀγαπᾶς ἀκόμια...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ (Χαμογελώντας). Μιὰ τόσο χαριτωμένη
κόρη !... Πέσει νᾶναι κανεὶς σγαβὸς γιὰ νὰ μὴ θιμωπό-
νεται ἀπὸ...

ΒΙΡΤΙΝΙΑ (παρὰπνεμένη). Κλέμαζε !...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Δὲ σᾶς ἀφένουν τὰ λόγια μου !... Σᾶς
δυσάγετοῦνε !...

ΒΙΡΤΙΝΙΑ. Πῶτα πῶτα δὲ μ' ἀφένει ὁ πᾶθοντικὸς
ποῦ μοῦ μᾶζ...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Ἡ εὐγένεια... οἱ καλοὶ τῶποροι... Μὰ μὴν
ἐγγυάτε πὸς εἴηαστε καὶ οἱ δυὸ μας ἀθροῦποι τοῦ κόσμου...
τοῦ καλοῦ κόσμου δά...

Ὁ Ἀρχισυντάκτης

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. ΙΙ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τριμηνες συντρομές (3 δρ τὴν τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲν προπλερώσει τὴν συντρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο.—Τὰ περασμένα φύλλα που λιοῦνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίосκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

πάντα περρέχοισ' ἄστρα, φάος δ' ἐπί-
σχει θάλασσαν ἐπ' ἄλμυρῶν
ἴσως καὶ πολυανθήμεοις ἀρούραις.

ἂ δ' ἔέρσα καλὰ κέχυται, θεθά-
λαισι δὲ βρόδα κάπάλ' ἄν-
θρυσκα καὶ μελίλωτος ἀνθεμόδης.

πολλὰ δὲ ζαφοίταισ' ἀγανᾶς ἐπι-
μνασθεῖσ' Ἀτθίδος ἡμέρωι
λεπτίν ποι φρένα, κῆρ δ' ἄσαι βορῆται.

κῆθι δ' ἔλθῃν ἄμι' ὄξῃ βοᾶι· τὰ δ' οὐ
νῶν τᾶπυστα νύξ πολέως
γαρεῖται δι' ἄλδς π....

I

Κι ἀγνή σὺν κρινολούλουδο ποθοῦσα νὰ πεθάνω.
Καὶ μέσα στᾶναφυλλητὰ μου ἔκρανε αὐτὰ τὰ λόγια,
— Ἄγ, πόσα ἐμεῖς περάσαμε μαζί τὰ δυό, Σαπφούλα,
Μισεύω ἀθελητὰ μου ἐγὼ μακριὰ στὰ ξένα τόρα.—
Κ' ἐγὼ τῆς ἀποκρίθηκα ξεπροβοδίζοντάς την,
— Ὁρα καλὴ κ' ἐμένα ἐσὺ μὴ μὲ ξεχνᾶς ποτέσ σου.
Τὶς ἔγνεις ἔξερεις τις, ποῦ ἐμεῖς γιὰ σένα εἶχαμε πάντα.
Στὸ νοῦ σου, κι ἂν τις ξέχασες, φέρνω τις ἐγὼ πάλι.
Τὶς ὕμορφες ἡδονικὲς πιά λησμονᾶς στιγμοῦλες.
Στεφάνια ἀπὸ τραντάφυλλα καὶ γιούλια πόσα ἐμένα,

Ἀέ μοῦ φοροῦσες στὰ μαλλιά καὶ στὶς πλεξοῦδες γύρω,
Καὶ στὸν κρινόλαιμό μου ἐσὺ πόσα δὲ μοῦ κρεμοῦσες,
Στεφάνια μὲ τῆς Ἄνοιξης τὰ λούλουδα πλεγμένα.
Μὲ μυρωδιὲς βασιλικὲς μύρωνες τὸ κορμί σου,
Στὸ στρώμα ἀπάνω τάπαλό ποθοκοιμίζοντάς το.

ΣΤΗΝ ΑΤΘΙΔΑ

II

Ἐπὶ τὶς Σάρδεις ὡς ἐδῶ συχνὰ πλανιέται ὁ νοῦς της,
Καὶ οἱ τρεῖς σὰ ζούσαμε μαζί θυμᾶμαι, ἢ Ἀριγνώτα,
Γιὰ σένα, ποῦ γνωμάτευε θεᾶς μιστή, πὼς εἶσαι.
Κ' ἐνωθε στὸ τραγοῦδι σου πάντα χαρὰ μεγάλη.
Καὶ τώρα μὲς στὶς Αὔδισσες γυναῖκες ξεχωρίζει,
Σὺν ὄντας τὸ ροδόχρυσο στὸ σούρουπο φεγγάρι,
Φωτᾶει αἰθερολάμνοντας κι ὅλα θαμπώνει τᾶστρα.
Κι ἀπὸς τὴν ἀρμυρόνερη θάλασσα φῶς ἀπλώνει,
Στοὺς κάμπους, τοὺς μυριάνθιστους, τοὺς μοσκοβολισμένους.
Πέφτει ἢ δροσοῦλα πρόσχαρη, εὐωδιάζουσε τὰ ρόδα,
Καὶ τάπαλά βλασταίνουσε χορτάρια, τὸ δροσάτο,
Τρανεύει λωτολούλουδο. Στὴ θύμηση, ξεχνιέται,
Τῆς λατρευτῆς Ἀτθίδας τῆς στὰ ξένα ἢ Ἀριγνώτα,
Κι ἀπ' τὴ λαχτάρα ἢ ἀπαλὴ ψυχοῦλα κ' ἢ καρδιά της,
Βαραίνει ἀπὸ τὴ λύπη της κι ἀπ' τὸν καῖμό βαραίνει.
Καὶ δυνατὰ μᾶς κράζει αὐτὴ νὰ πάμε καρτερώντας.
Τίποτα δὲ γροικᾶμε ἐμεῖς κ' ἢ Νύχτα, ποῦ τὰ πάντα,
Μὲς ἀπ' τὰ πέλαγα ἀγροικᾶ, δὲν ἱστορεῖ τὸν πόθο.

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ

ΜΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

Ἐπεσε ἕνας γέρικος δέντρος μὲς στὸ λόγγο,
νύχτα. Νά, τὸ κοφτερὸ τράβηξε λεπίδι
ὁ διαβάτης· σ' ἕνα δρὺ μονομιᾶς τὸ μπίχνει.
Τὰ κορμιά ταράχτηκαν καὶ τὰ κλώνια σειοῦνται·
ἄλικα καὶ χρουσαφιά, κόκκινα καὶ ροῦσσα
στράφτουνε, φλογίζουσε, χύνουνται τὰ φύλλα.
Νοιώθει τὸ χτυπόκαρδο τῆς Κερᾶς τοῦ δάσου
καὶ μὲ τὴ γυμνάδα τῆς ὁ φονιάς λιγώνει...
Λυπημένα τὴν ἀβγίη τὸ πουλάκι κεληγεῖ
«Ἐρμε, καὶ ποῦ σοῖμελε νὰ σὲ φάη τὸ χῶμα».

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. Κ. Ἄντρο. Liverpool, Jul. Seb. καὶ P. Ρουσ. Bu-
dapest. Λάβαμε τὴ συντρομή κ' εὐχαριστοῦμε.—κ. Ἀθ. Μίχ.
Πειραιᾶ. Τὸ γράμμα σου βλέπει, τυπώνεται. κ. Γ. Μπλ.
Γιάννενα. Λάβαμε τὴ συντρομή κ' εὐχαριστοῦμε. Θὰ σοῦ γρά-
ψουμε.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. Ἡ «Πατρίς» με τᾶρθρο της τοῦ ἀριθμοῦ 6948 «Πρὸ τῆς Ἐθνικῆς ἀγωνίας» θέλει ἀραγες νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν κοινὴ γνώμη γιὰ τὴν ἀντίσταση πρὸ ἴσως χρειαστῆ ἐναντία στὴν ἀρπαχτικὴ διάθεση τῆς Ἰταλίας; Ἄν ἔτσι εἶναι, σάμπως περιττὸς ὁ κόπος της, γιατί, μὴ φαίνεται, δὲ θάναι οὔτε μισὸς Ρωμῖος καὶ μέσα στὸ στρατὸ καὶ ὄξω, πρὸ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα νὰ ἔχῃ γνώμη ἀντίθετη, νὰ θέλῃ κάλλιο ὑποχώρηση. Ἄν ὑπάρχῃ ἀγωνία ἐθνικὴ, ὑπάρχει ἴσα ἴσα ὄχι ἀπὸ φόβου μήπως νικήσῃ ἡ πολιτικὴ τῆς ἀντίστασης, παρὰ μὴ δειλιάσῃ ἡ Κυβέρνηση καὶ προτιμήσῃ τὴν πολιτικὴ τῆς ὑποχώρησης πρὸς τὴ μιὰ διεύθυνση ἢ πρὸς τὴν ἄλλη. Γιατί οἱ φόβοι μας κ' οἱ κίνδυνοι δὲν εἶναι μόνο 'κεῖ πρὸς τοὺς περιορίζει ἡ «Πατρίς», εἶναι καὶ ἀνατολικά, εἶναι καὶ βόρεια· καὶ κίνδυνοι ὄχι μήπως χάσουμε σ' αὐτὲς τὶς διευθύνσεις ἕσα κατέχουμε—τότες πιά, βάλτε μας ῥίγανη!—, ἀλλὰ μήπως περιοριστοῦμε σ' αὐτὰ καὶ μόνο. Ἡ Κυβέρνηση, ἂν σωστὰ «διαισθάνεται», ὅπως ἡ ἴδια ἐφημερίδα τὶς προάλλες ἔγραφε, τὴν ἐθνικὴ γνώμη καὶ τὸ ἐθνικὸ κουράγιο, πρέπει νὰ δειχτῆ κάπως πρὸ ἀντρειωμένη—καὶ πάλι λέμε, ὄχι πρὸς μιὰ διεύθυνση μονάχα—καὶ λιγώτερο ἐπιφυλαχτικὴ, ἔξω πιά ἂν τῷ σίγουρο πῶς ἡ ὑπέμετρή της ἐπιφύλαξη θὰ μᾶς ἀφίση στὸ τέλος πέρα καὶ πέρα ἱκανοποιημένους.

ΕΓΘΥΝΕΣ. Στὸ ἴδιο ἄρθρο ἡ «Πατρίς» λέει πῶς θὰ κριθῆ γιὰ κάθε τῆς ἐνέργεια ἡ Κυβέρνηση, ἔταν ἔρθῃ ἢ ὦρα τῶν εὐθυνῶν. Ὅσο γιὰ τὶς εὐθύνες, νὰν τὶς βράσουμε, ἂν τυχόν, θ μὴ γένοιτο, τὰ φέρῃ ἢ κατάρρα νὰ ζεματιστῆ τὸ ἔθνος ὡς κεῖ πρὸ δὲν τὸ φανταζοῦμαστε ἀπὸ καμμιὰ στραβοκεφαλιά κυβερνητικὴ. Γιὰ ποιὸ λόγο ὅμως «δὲν θὰ κριθῆ ὡς ὑπεύθυνος (ἡ Κυβέρνηση) τοῦ ὅτι εἰς τὸ τάδε ζήτημα ἀνεψάνῃ ἡ Ἰταλία καὶ εἰς τὸ τάδε ἡ Αὐστρία ἀντιτιθέμεναι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀξιώσεων»; Δὲν ὑπάρχει λόγος ἐξαίρεσης. Ἄν δὲ μπορούσε νὰ γίνῃ ἀλλοίως, δὲ θὰ φταίῃ ἡ Κυβέρνηση· ἂν μπορούσε, θὰ φταίῃ. Καὶ δὲν εἶναι ἀδύνατο νὰ μπορούσε. Νὰ ἢ «Τσάιτ» τῆς Βιέννης στὸ προχθεσινὸ τῆς ἄρθρο—ὅπως βλέπω σὲ τηλεγράφημα—γράφει ἔτι ἡ Ἀουστρία πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Ἑλλάδα στὰ ζητήματά της, γιατί εἶναι τὸ μόνο κατὰ τοῦ Σλαβισμοῦ προπύργιο. Ἐπειδὴς τὸ λέει ἡ «Τσάιτ», βέβαια δὲ λέμε καὶ πῶς μπορεί ἐξάπαντος ἔτσι νὰ τὸ πιτύχῃ ἡ Κυβέρνησή μας· λέμε μό-

νο πῶς κ' ἐδῶ χωρεῖ συζήτηση, κ' ἐδῶ χωροῦν εὐθύνες.

ΓΚΑΦΑ «ΠΑΤΡΙΔΙΚΗ». Διαβάζουμε ἀκόμη στὸ ἴδιο φύλλο τῆς «Πατρὶς»: «Ἀλλοίμονον δὲ ἂν ἰλιγγιώσῃ προκαταβολικῶς πρὸ τῶν εὐθυνῶν καὶ τοῦ μεγέθους τῶν δυσχερειῶν, ἔμενε μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας θεατῆς τοῦ πολέμου». Τί θένε πάλι νὰ ποῦν αὐτά; Ὅτι, ἂν δὲ λαθαίναμε μέρος στὸν πόλεμο, οἱ Βούργγαροι καὶ Σέρβοι θὰ μᾶς παίρνανε κ' ἐκεῖνα πρὸ ἐλπίζουμε τώρα νὰ πάρουμε; Ὅστε ἐξάπαντος ἡ τύχη τοῦ πολέμου θάταν ἴδια; Ὅστε ἡ Ἑλλάδα δὲν πρόσφερε τίποτα στὸν πόλεμο, αὐτὸ ἀκριβῶς πρὸς λένε καὶ οἱ Βούργγαροι; Εἶσαι στὰ καλά σου, κυρὰ «Πατρίς»; Τὸν πόλεμο, ναί, ἔπρεπε νὰ τονὲ κάνουμε. Ἀπ' αὐτὸ ὅμως ὡς τὸ δικό σου τὸ «ἀλλοίμονον» εἶναι ἀπόσταση καὶ χάσμα πρὸς δὲ γεφυρώνεται. Δὲ μουγγαίνεσαι κάλλιο ντίπ, γιὰ νὰ μὴν ξεφουρνίζεις τέτιες γκάφες, δὲ μένεις πάντα «ἐν ἐπιφυλάξει», ὅπως συμβουλεύεις;

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ». Σήμερα ὄλο με τὴν «Πατρίς» ἔχουμε νὰ κάνουμε. Δὲν εἶχα προσέξει ἄλλη φορὰ τὸν τίτλο της. Εἶναι, λέει, «πολιτικὴ καὶ ἀνεξάρτητος ἐφημερίς». Τί πάει νὰ πῆ «πολιτικὴ καὶ ἀνεξάρτητος»; «Πολιτικὴ ἀνεξάρτητος ἐφημερίς» ἢ «ἀνεξάρτητος πολιτικὴ ἐφημερίς» τὸ καταλαβαίνουμε. Νὰ ἐνώνονται ἕως με τὸ καὶ ἓνα ἐπίθετο πρὸς φανερώνει τὴν ὕλη τῆς ἐφημερίδας, τὸ «πολιτικὴ», μ' ἓν ἄλλο πρὸς φανερώνει τὸ φρόνημά της, «ἀνεξάρτητος», σὰν παράξενο μᾶς ἔρχεται. Τάχα θέλει νὰ πῆ «πολιτικὴ μὲν, ἀνεξάρτητος δέ», γιὰ νὰ πῶ ἔτσι κατὰ τὸ «πάταξον μὲν, ἀκούσον δέ», ἢ μήπως τὴν ἀνεξαρτησίαν τὴν κακομοίρα τὴν παίρνει καὶ αὐτὴ γιὰ ὕλη δημοσιογραφικὴ καὶ γι αὐτὸ ἴσως κ' ἐμπερούσιμη; Γιὰ νὰ μὴ ζαλιζόμαστε καὶ νὰ μὴ μᾶς ποῦνε καὶ Ἀβδηρίτες, πρὸς καθόμαστε σὲ τέτιες περιστάσεις καὶ μιλάμε γιὰ ἓνα καὶ, ἀφίνουμε ἄλυτο τὸ ζήτημα. Μόνο λέμε πῶς καλὰ θὰ κἀνῃ ἡ «Πατρίς» γιὰ τὸ «ἀσκανδάλιστον» νὰ τὸ σῶσῃ αὐτὸ τὸ καὶ, καὶ ἂν θέλῃ νὰ μᾶς ἀκούσῃ, καὶ τὸ «ἀνεξάρτητος» μαζί.

Η ΑΠΟΡΙΑ ΤΟΥ Ψ. Ἄπορῃ ὁ Ψ. τῆς «Πατρὶς» στὸν ἀριθ. 6946, ποιὰ βάση δίκιου ὑπάρχει νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ τὶς ἀπεργίες κείνοι πρὸς δὲν ἐνδιαφέρονται οὔτε γιὰ τοὺς ἐργάτες οὔτε γιὰ τοὺς κεφαλαιούχους. Τοῦ ἀπαντοῦμε: Βάση δίκιου, κ. Ψ., νὰ ὑποφέρουμε κὲγὼ καὶ λόγου σου καὶ κάθε

ἄλλος ἀπ' τὴν ἀπεργίαν εἶναι ποῦ δὲ φροντίζουμε ἔμεις ἢ τὰ δέξερται καὶ οἱ συγγενεῖς μας ἢ, ἂν φροντίζουμε, ποῦ δὲ φρόντισαν οἱ πατέρες μας νὰλλάξῃ ἢ κοινωνικὴ κατάστασις ποῦ φέρνει τὴν ἀπεργίαν. Ὅταν ἐσὺ, ἐνῶ ἔχεις μιὰ πέννα καὶ μιὰ στήλη στὴ διάθεσίν σου, κάθισαι καὶ γράφεις φλυαρίες ἀντὶς νὰ πολεμῆς νὰ γκρεμιστῇ αὐτὸ τὸ κεφαλαιοκρατικὸ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα ἢ τοῦλάχιστο νὰ υποστηρίξῃς τοὺς ἀπεργοὺς, γιὰ νὰ τελειώσῃ μιὰ ὄρ' ἀρχύτερα ἢ ἀπεργία καὶ νὰ μὴ γίνεταὶ συχνά, δίκιο νὰ υποφέρνῃς, δίκιο καὶ νὰ μὴν τρῶς ἀκόμα.

Ο Δ. Χ. Ἀφοῦ μιλήσαμε γιὰ τὸν Ψ., ἄς μιλήσουμε καὶ γιὰ τὸ Δ. Χ., τὸ Μήτιο Χατζόπουλο, ποῦ τώρα, βλέπω, γράφει στὸ «Ἐμπρός». Ἐνα τελευταῖο του χρονογράφημα μὲ τὸν τίτλον «Τὸ Χειρόγραφον» ἀξίζει νὰ διαβασθῇ. Καὶ πολὺ συχνὰ γράφει ὁ Δ. Χ. πράγματα ποῦ διαβάζονται. Σάμπως ὅμως ἔχει καὶ ἀναποδιὰς σὲ μερικὰς περιστάσεις καὶ σὲ μερικὰ ζητήματα, ὅπως στὸ γλωσσικόν, καὶ τὸ ρίχνει ὅξω, ὅταν γράφῃ σχετικὰ μ' αὐτά. Δὲν ξέρω ἂν φταίῃ ὁ κοσμοπολιτισμὸς του γι' αὐτὸ ἢ τίποτ' ἄλλο, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς, ἀφοῦ στὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τοὺς Ρωμοὺς γράφει καὶ σ' αὐτοὺς θέλει νὰ ἐπιδράσῃ, πὼς δὲν εἶναι σωστό, ἐπειδὴ κάπια ζητήματα ποῦ τοὺς ἐνδιαφέρουν τοὺς Ρωμοὺς δὲν εἶναι τοῦ παγκόσμιου ἐνδιαφέροντος, νὰ τὰ μεταχειρίζεται ὁ Δ. Χ. ἔχι μὲ τὴν προσοχὴ καὶ τὸ σεβασμὸ ποῦ τοὺς πρέπει.

ΑΞΙΑΝΑΓΝΩΣΤΑ. Ἀξίζει τὴν προσοχὴν τὸ χτεσινὸν ἄρθρον τῆς «Ν. Ἡμέρας», ποῦ πραγματεύεται γιὰ τὸ αἶσθημα τῶν περισσότερων Ρωμῶν πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη τῆς Εὐρώπης καὶ τὰ Κράτη τους. Ἀληθινὰ τὰ ὅσα λέει. Καὶ τοῦ «Ἐμπρός» τοῦ χτεσινοῦ τὸ ἄρθρον ἀξιοἀγνώστο. Μιλάει γιὰ τὴν πονηρὴν πολιτικὴν τῆς Βουργαρίας πρὸς τοὺς συμμάχους τῆς καὶ λέει πὼς ἡ Ἑλλάδα δὲν πρέπει νὰ δεχτῇ νὰ συζητήσων μοναχῆς τους Βουργαρία καὶ Σερβία γιὰ τὸ ζήτημα τῆς μεταξὺ τους μοιρασιάς. Ἀξιοἀγνώστα καὶ ὅσα δημοσίεψε πρὶν 1—2 μέρας ἢ «Ἀκρόπολις» γιὰ τὴν σημασίαν τῆς Θράκης, ἐπίσης κ' ἓνα ἄρθρον τοῦ Ἄντ. Παταλά στὸ προχτεσινὸν «Σκρίπ» γιὰ τὴν τύχην τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ποῦ θὰ περιλάβῃ τὸ Βουργαρικὸν κράτος. Ὁ Παταλάς τονίζει κατὰ πόλιν σκοπὸν κἀγὼ νὰ τὸ τονίσω, ὅτι πρέπει νὰ φροντίσουμε, αὐτοὶ οἱ Ἕλληνας ἔχι

μόνο νὰ γίνουνη ἀπλῶς πολῖτες τοῦ Ἑλλην. κράτους, παρὰ καὶ νὰ μὴν ἔχουν κίντυνο νὰ διωχτοῦν ἀπὸ τὸν τόπον τους ἢ νὰ χάσουν τίποτα ἀπὸ τὴν ἔθνηκὴν ὑπόστασίν τους καὶ τὴν κοινοτικὴν αὐτονομίαν.

Σημειώνουμε ἀκόμη, ἂν καὶ πάλιν κάπως, ὅτι ἀριστοῦργημα εἶταν μιὰ ἀνταπόκρισις τῆς «Πατρὶς» ἀπ' τὴν Αὐλώνα τὴν προάλλες μὲ τὸν τίτλον «Ἡ Εὐθύμος ὑπερέττα τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους».

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ. Πληροφορίες ἀπ' τὸ Μελένικο λένε ὅτι στρατολογήθησαν ἐκεῖ εἰς οἱ Ἕλληνας κ' οἱ Τούρκοι ἀπὸ 20 ὡς 30 χρονῶν καὶ στάλθησαν πρὸς ἀγνωστὴν διεύθυνση. Καὶ ἔχι μόνον στὸ Μελένικο, παρὰ παντοῦ τὰ ἴδια ἔκαναν ἢ προσπαθοῦν νὰ κάνουν—γιατὶ ὅσο μπορεῖ τοὺς ἐναντιώνεται ὁ Ἑλλ. πληθυσμὸς—οἱ Βούργαροι. Ἡθέλαμε νὰ ξέρουμε, διαμαρτύρηται γι' αὐτὰ ἡ Ἑλλ. κυβέρνησις ἢ ἀγρὸν ἠγόρασε; Μὲ τί δικαίωμα ἢ Βουργαρία, προτοῦ συμφωνηθῇ ποιά μέρη θὰ μείνουν τελειωτικὰ δικά της καὶ προτοῦ γίνῃ ἢ προσάρτησίν τους καὶ καθοριστῇ ἡ τύχη τῶν ἀλλόφυλων κατοίκων, πιάνει καὶ στρατολογεῖ καὶ ξεσπιτίζει τοὺς ἀνθρώπους;

ΤΑ ΙΔΙΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ. Εἶδαμε καὶ τοὺς νέους ὄρους τῆς εἰρήνης, ποῦ θένε οἱ Δυνάμεις νὰ ἐπιβάλλουν στοὺς Συμμάχους. Γιὰ τὴν Βουργαρία ἔλα μέλι γάλα. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἔλα ἀνάποδα καὶ κατὰ χειρότερα παρὰ πρὶν, γιατί τώρα ἔχωσαν στοὺς ὄρους καὶ τὸ Ἀγιονόρος, πὼς θὰ κανονίσουνη αὐτὴ τὴν τύχην του. Νὰ δοῦμε τοῦλάχιστο, ἢ παραίτησις τοῦ Μαυροβουνιοῦ ἀπὸ τῆ Σκόδρα θὰ μᾶς φέρῃ ἔμας τίποτα καλὸν στὰ δυτικὰ μας;

27. 4. 913.

ΛΥΔΟΣ ΠΟΛΑΒΡΟΣ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΑΒΙΑΗ

Ἡ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Ἀπάντων» τοῦ ἀληθμονήτου Μιαθίλη, παρακαλεῖ ὅσους ἔχουν γράμματα τοῦ νὰ τῆς τὰ στείλουν στὰ γραφεῖα τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου (4 Λέκκ) γιὰ νὰ δημοσιευθοῦν στὴν ἔκδοσιν. Τὰ γράμματα αὐτὰ θὰ ἀντιγραφθοῦν καὶ θὰ ἐπιτραφοῦν ἀμέσως.

Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Κύριε Διευθυντή του Νουμά,

Μόλις σήμερα έδω πού για κάποιον καθήκον βρίσκουμαι, έδιάβασα τὰ λόγια πού γράψε στο Νουμά ό κ. Α. Παλαμάς για τήν ποιήσι τού πατέρα μου.

Δέν είμαι ούτε λόγιος, ούτε κριτικός, ούτε από τούς νέους πού μόλις βγάλουν τὸ Σχολαρχεῖο παίρνουν τήν πένα και αρχίζουν νά κρίνουν όλους τούς λογίους νεκρούς και ζωντανούς, μου φαίνεται όμως πώς πρέπει νά πῶ λίγα λόγια στο μικρομεγάλο Παλαμά, γιατί αντί νά γράψη κριτική έβγαλε με περισσή άνευλάβεια τὸ μῖσος του για τὸ έργο τού Μαρτζώκη.

Δέν ξέρω ποιός γνώριμος τού κριτικού μας εἶνε κείνος πού τοῦπε «πὼς ὁ Μαρτζώκης νομίζεται ποιητής από σκόπιμη παρεξήγησι», σ' αυτό όμως τὸ πολὺ άερογεμισμένο δοκουμένο τού άγνωστου κριτικού, μπόρουσε θαρρῶ ὁ Λέαντρος νά ζητήση τή γνώμη τού πατέρα του (πὸν ἦς σήμερα τουλάχιστο φαίνεται πὼς τὸν άναγνωρίζει για ποιητή) ὁ ὁποῖος πολλές φορές έγραψε για τὸ έργο τού Μαρτζώκη, και μιὰ φορά έδω και χρόνια στην έφημερίδα τού Κορομηλά τὸ έχαρακτήρισε «τήν δια πάσων φιλοσοφική ποιήσι»· μπορουσε άκόμα νά ρωτήση τὸν πατέρα του γιατί κάποτε σφίγκοντας τὰ δυὸ χέρια τού Μαρτζώκη τού εἶπε σὲ ποιητικὸ ένθουσιασμό «μόνο οἱ δυὸ μας εἴμαστε»· θάταν άκόμη δυνατό νά ρωτήση τὸ σεβαστό του Ψυχάρη τι έννοουσε μ' έκεῖνο πού γράψε «ὁ Μαρτζώκης μου φέρνει κάτι άνατριχίλες πού ούτε ὁ Μαρκοῦάς δέν τις ξέρει». Θά έπρεπε άφοῦ κάνει τὸν κριτικὸ ν' άνατρέξη σ' έκεῖνα πού γράψε τὸν Αἰῶνα τῶν Παρισίων ὁ Γουσταῦος Κάν πού κατέληξε νά ὀνομάση τὸ Μαρτζώκη «τὸ μεγαλύτερο κατὰ χρονολογική σειρά ποιητὴ τῆς Ἑλλάδος», καθώς και τήν αντίληψι τού Περνώ, τού Λεγκράν και τῶν φοιτητῶν τῶν Παρισίων, οἱ ὁποῖοι από έκτίμησι έτύπωσαν μ' έξοδά τους τὰ ποιήματα τού Μαρτζώκη, και έπειτα νά καταλήξη στο συμπέρασμα, ὅτι ὁ Μαρτζώκης εἶνε μία ποιητικὴ άσημότητα. Όμως πολὺ περισσότερο θάταν άνάγκη προτού κρίνει ένα έργο νά τὸ διαβάση, και ὄχι νά ρωτή μετὰ τὸν θάνατο τού πατέρα μου, τὸ φίλο μου ποιητὴ Κ. Δελακοβία ποῖα θεωροῦνται τὰ καλύτερα ποιήματα τού Μαρτζώκη για νά τὰ διαβάση, και θά μπορουσε ὁ κριτικός μας νά θεωρήση τὸν έαυτό του έν τάξει έάν αντί στην 25ετηρίδα τού πατέρα μου νά τού γράψη κολακευτικὸ γράμμα, τού έγραψε τῆ σημερινή του γνώμη.

Ὁ κριτικός μᾶς λέει «πὼς ὅσοι βρίσκουνε μεγάλη σπουδαιότητα στο έργο τού Μαρτζώκη έπρεπε νά μᾶς άραδιάσουν χειροπιαστά τὰ γνωρίσματά της», αλλά άφοῦ ζητάει αυτό ἢ τὸ κάνει από περισσή άδιαντροπία, ἢ από άμάθεια τῆς φιλολογικῆς κινήσεως, γιατί άλλοιῶτικα μπορουσε νά πάρη τις έκτεταμένες κριτικὲς πού γράφτηκαν για τὸ Μαρτζώκη από τὸ Δ. Καλογερόπουκο στην Ποικίλη Στοά και άλλου, τὸν Δ. Κυπραῖο και τήν Ἑλένη Αάμαρη στην Ἄττικὴ Ἴριδα, τὸ Ραφωδὸ τελευταῖα στην Ἑσπερινή, τὸν Ξενόπουλο στη Νέα Ζωή, τὸ Γουσταῦο Κάν στὸν Αἰῶνα τῶν Παρισίων, τὸ Χαρ. Παπαντωνίου, τὸν Lebesque στο Mercure de France, τὸν Παρθένη στην Issis και άλλου, τὸν Angelo le Gubernatis, τὸν Μπροῦβερ πού ἢ κριτικὴ του δημοσιεύτηκε σὲ τεῦχος τῆς Ἄκαδημίας Lai Lincei, τὸν καθηγητὴ Γ. Χατζηδάκι στην Πινακοθήκη, και από τούς Εἰ. Εἰστρατιάδη, Ροδά, Δουράκη, Παπαστρατηγάκη, Μαγκάκη, Λαμπίκη, Καμπάνη, Ζώνη, Ἄρσένη, Ριο Ciuti, Φ. Γιούφυλλη, Μ. Σιγούρο, Μ. Ἄθανασίου, Σκίτη, Δεπάστα και τούς άλλους πού δὲ θυμάμαι, έπρεπε θαρρῶ νά διαβάση αυτές πού μποροῦν νά κάμουν βιβλία ὀλόκληρα, και έπειτα νά πῆ πὼς δέν τὸν άποδείχνουν «χειροπιαστά τὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης τού Μαρτζώκη», άλλοιῶτικα φαίνεται πὼς δέν παρακολουθεῖ τὴ φιλολογικὴ κίνησι, και ἢ κριτικὴ πού γράφεται με λίγες μονοκονδυλιὲς εἶνε τόσο εύκολη ὅσο και γελοία. Ἐάν νομίζη, ὅτι ὅσους άνέφερα έγραψαν ὅ,τι έγραψαν έπηρεασμένοι από τις **κοινωνικές του σχέσεις** ἢ από τούς **φανατικούς** και μεγάλους φίλους του στο Παρίσι και άλλου, τότε σιωπῶ.

Μᾶς λέει στο παιδιάτικό του σημείωμα πὼς λέει «ἢ γραφικὰ ποιητικὴ εἰκόνα, ἢ σκαλισμένη στιχουργικὴ πλαστικότητα, ἢ λεχτικὴ ὀμορφιά κλπ», και ὅσο για τὴ γραφικὰ ποιητικὴ εἰκόνα, άπ' ὅσα θυμάμαι, τὸν στέλω νά διαβάση τὰ ποιήματα «ἢ έξοχή», «ἢ Τρικυμία», «καλοκαῖρι», «ὁ Χειμῶνας», «Ζωγραφιά», «τὸ Καράβι» και τόσα άλλα πού κλειοῦν τόσο τελεία αντίληψι τῆς Φύσεως, πού και κάποιος Γερμανὸς κριτικός, πού δὲ θυμάμαι τ' ὀνομά του, τήν έθαύμασε. Όσο για τὴ σκαλισμένη στιχουργικὴ πλαστικότητα μπορεῖ νά προσέξη στην Ὀδάλισκα, τὸ Σήμαντρο, ἢ Ἄναδυομένη, Ἄρχαῖο Εἰδύλλιο, Ἄρχαῖος Κόσμος, Τιτανομαχία κλπ., τὰ ὁποῖα ούτε νά ὀνειρευθῆ δέν μπορεῖ ὁ ἐπιπόλαιος κριτικοθεατρικοποιητής, ὅπως και τὰ τόσα ποιητικὰ μέτρα πού εισήγαγε εις τήν Ἑλληνικὴ ποιήσι μόνος ὁ Μαρτζώκης. Για τὴ λεχτικὴ ὀμορφιά θεωρῶ περιττό, ὅ,τι και άν γράψω, άφοῦ εἶνε γνωστός ὁ φα-

νατισμός που επικρατεί εις τους διαφόρους που είνε άφοσιωμένοι στη μία ή στην άλλη γλωσσική εξέλιξη, και στον όποιο κυρίως οφείλεται ή εμπάθεια του κ. Α. Παλαμά.

Αυτά τα λόγια τα γράφω όχι γιατί είμαι γιός του Μαρτζώκη, αλλά γιατί ή κριτική του κ. Παλαμά είνε αυθάδης και άσεβής, άφου ένας νέος 22 χρόνων που έντροφι άκόμη στην πατρική στέγη, γράφει για έναν άνθρωπο που δέ μπορεί να άντι- κρύση την τίμια ζωή του και την χαρακτηρίζει με τη λέξι «άθλιότητα» χωρίς να ξέρη τη σημασία της.

..... (*)

Έλπίζω, ότι σεις που θέλετε στον καθένα το δίκαιο θα δημοσιεύσετε αυτό μου το γράμμα και σως εύχριστοῦ.

Με ύπόληψιν

ΚΑΙΣΑΡ ΣΤ. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Φλώρινα 14 Ἀπριλίου 1913.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Κύριε Ταγκόπουλε,

Το περιοδικό σας, έχοντας ελεύτερες ιδέες, εδέ- χτηκε τη συζήτηση πάνω στο άρθρο, που δημοσίε- ψε ο κ. Α. Παλαμάς για το έργο του ποιητή Στέ- φανου Μαρτζώκη. Θα με υποχρεώσετε λοιπόν αν φι- λοξενήσετε στο «Νουμά» το γράμμα μου αυτό, γιατί είμαι και γώ άπ' τους ανθρώπους που ξαφνίστηκαν (για να μεταχειριστώ την ήπιότερη φράση) με την έλλειψη σεμνότητας, που έχαραχτήριζε την άφη- νιασμένη κριτική του κ. Λέαντρου Παλαμά. Ἀλή- θεια, τους νέους μας, που ανακατεύονται στα ώραία γράμματα και τις τέχνες, έχαραχτήρισε πάντα έλ- λειψη σεμνότητας, μεγάλη ύπεροψία και πολλή ά- δικαιολόγητη πεποίθηση σε μιάν ύποθετική τους ά- ξία, άπάνω στην όποία στηριζόμενοι αυτοχειροτο- νοῦνται κάθε τόσο κριτικοί, δέν άναγνωρίζουν τίποτε και νομίζουν πως στερεώνουν την άξία τους και δη- μιουργούν τη δική τους δόξα, αν άρνηθούν κ' έξευ- τελίσουν τις λίγες σοβαρές προσπάθειες που γίνον- ται στη νέα έλληνική φιλολογία.

Δέν είμαι έγώ ο κριτικός, που περιμένει ο κ. Έ- λευθερουλάκης να βγή και να διακηρύξη με θάρρος πως ο Στέφανος Μαρτζώκης, ο δυστυχισμένος γέ- ρο-μαεστρός φανερώνει στο έργο του μιάν άπό τις

σοβαρώτερες προσπάθειες, που έγε.ναν στην ποίησή μας κατά τα τελευταία αυτά πενήντα χρόνια. Φο- βάμαι μάλιστα πως ο κριτικός αυτός δέ θα βρεθῆ πολύ γρήγορα. Μπορώ να πώ όμως πως τη δική μου άτομική πεποίθηση για την άξία του έργου του Μαρτζώκη δυναμώνει και ο τρόπος, με τον όποιον πολεμήθηκε όσο ζούσε ο Ζακυθινός ποιητής, και ή βία μερικῶν να τον άρνηθούν και να τον ξεγράψουν πολύ γρήγορα, ένῃ ο τάφος του είνε ακόμα νωπός, σ' έποχή μάλιστα που δλόκληρη ή προσοχή του έ- θνους είνε γυρισμένη αλλοῦ. Οι φιλολογικές άση- μότητες και οι έφήμεροι στιχοπλόκοι δέ βρίσκουν τέτοιαν αντίδραση και τέτοιον πόλεμο, πρό πάντων στην πατρίδα μας. Αυτό λοιπόν στερεώνει την άτο- μική μου σταθερή πεποίθηση πως ο Στέφανος Μαρ- τζώκης εΐταν ποιητής και πως το έργο του θ' άπο- τελέση σταθμό για τη φτωχή νεοελληνική ποίηση.

Με τιμή

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΣ

24.4.1918

ΛΕΥΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Έξδν άπό χρήματα, ο Μαρσούκας λαβαίνει και ποιήματα για το «Λευκό Σταυρό» του, κ' ένα τέτιο ποίημα, σταλμένο άπό κάποιον «Έρημίτη της Ἀγό- ριανης του Δομοκού», καθώς ύπογράφεται, το δη- μοσιεύουμε σε τούτη δώ τη στήλη. Το ποίημα εί- ναι άφιερωμένο «Στο μεγαλοϊδεάτη και έθναπό- στολο Μαρσούκα».

Όταν βαρῆς τη λύρα σου και ψάλῃς την ορφάνια π' άφησε πίσω ή λεβεντιά, κι άνέβῃ στο βωμό της λευτεριάς, μ' όλόχαρη περίσσια περηφάνεια, πόσες ψυχές σε εύλογοῦν, ψηλά στον ούρανό, που βλέπουν τα παιδάκια τους, γυμνά και πεινασμένα, γονεΐς, γυναΐκες, άδερφές, της μοίρας καταφρόνια... Χαρά στη λύρα τη χρυσή, κ' εύλογημένο αιώνια, Το χέρι που άπλώνεται και έπαιτεί ψωμάκι Για να το δώση στα όρφανά, να μη λιμοκτονάνε, Σάν έχασαν τα άμοιρα το πατρικό φιλάκι... Δέν πρέπει νάναι νηστικά, δέν πρέπει να πεινάνε, Τα ψίχουλα της Ἀρχοντιάς είνε για αυτά άρκετά... Και τα περίσσια ένδύματα, τη γύμνια θα καλύφουν. Πόσα στοῦ χρόνου τη φθοριά ο πλοῦτος δέν πετᾷ! Ὡ να πονούσε ή άρχοντιά πόσα κακά θα λείφουν...

Βάρα τη λύρα σου λοιπόν και ψάλε την ορφάνια, Ἡ λύρα συνεκίνησε του Κέρβερου καρδιά... Και θάνοιχτοῦν οι θησαυροὶ ποιῆ είνε στη άφάνεια Κλεισμένοι μες στα σίδερα με άρμαθιές κλειδιά...

Γ. Ο.

(*) Σ. του Ν. Μερικῆς άράδες με προσωπικά τις παρα- λείπουμε.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΚΑΤΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ...

Φίλε «Νουμά»,

Πολύ τὸν κακομεταχειρίζεται τὸν καημένο τὸ Μαβίλη στὰ τελευταία Ἀλεξαντριανὰ «Γράμματα» ὁ κ. Κ. Πασαγιάνης, ἢ τὸ σωστότερο τὸν μεταχειρίζεται ὡς κομματάρχη τοῦ ἐκλογικοῦ, νὰ ποῦμε, ταμπουρώνεται, μὲ ἄλλα λόγια, πίσω τοῦ γιὰ νὰ χτυπήσει ἐκείνους ποῦχει προσωπικὰ μαζί τους (Ψυχάρης, Παλαμάς, «Νουμάς», «Ἔστια», κλπ.) καὶ γιὰ νὰ παινέσει καὶ ρεκλαμάρει ἐκείνους ποῦ τοῦ χρειάζονται (Βενιζέλος, Γαβριηλίδης, Παπαντωνίου, Ραμάς, Καρακάλος, κλπ.). Δικαιώματά του αὐτὸ ἀφοῦ εὐτύχησε νὰχει μερικὰ γράμματα τοῦ Μαβίλη στὰ χέρια του καὶ ἀφοῦ στὴν ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας θὰ περάσει ὡς «Φίλος τοῦ Μαβίλη», τίτλος βαρύτιμος ποῦ ζυγιάζει περισσότερο καὶ ἀπὸ πέντε τόμους λ. χ. τοῦ Παλαμά.

«Ὁ Νουμάς δὲν πολυδιαβάξεται».... «αὐτὸ μόνο ἀπὸ τὸν «Νουμά» μπορεῖ νὰ τὸ πάθη κανεὶς» τοῦγραφε ὁ ἀγαθὸς Μαβίλης στὰ 1904, γιὰτι ὁ «Νουμάς» εἶχε διαπράξει τὸ τρομερὸ ἀνοσιούργημα νὰ τυπώσει τότε ἓνα γράμμα τοῦ Καραγάλιου ἀπὸ τῆ Βιέννη μὲ τὸν «Ἀνεμόμυλό» του μέσα. Μπορεῖ νὰ θύμωσε τότε ὁ Μαβίλης, ποῦ δὲ θύμωσε ὡστόσο καὶ στὰ 1911 («Γράμματα» σελίδα 24) ποῦ «ἡ Μυριέλλα ἔγραφε γιὰ μένα (τὸ Μαβίλη δηλ.) στὸ Νουμά κάτι λόγια κολακευτικὰ ποῦ μοῦ φανήκανε εὐλικρινῆ».

Κακὴ δούλεψη ἔκαμε στὴ μνήμη τοῦ «φίλου μου Λορέντσου» ὁ κ. Κ. Πασαγιάνης. Μπορεῖ νὰν τὰγραφε τότε αὐτὰ τὰνάρμοστα πράγματα ὁ Μ., μὰ ὁ κ. Κ. Πασαγιάνης ὅπως παράλειψε τόσα ἄλλα: «Κάποιος ἐκδότης γνωστοῦ Ἀθ. ἡμερολογίου»,... «Ἐνας διευθυντὴς γνωστοῦ Ἀθ. περιοδικοῦ»,... «γνωστὴ Ἀθηναία λογία καὶ θαυμάστριά του» κλπ. μποροῦσε νὰ παραλείψει καὶ τὶς ἀνάρμοστες φράσεις του γιὰ τὸ Νουμά, ποῦ τυπώνονται μάλιστα ὅστερ' ἀπὸ τὸ εὐλαβητικὸ μνημόσυνο ποῦκαμε στὴ μνήμη του ὁ ἐκδότης τοῦ φύλλου τούτου μὲ ὀλικὴ ζήμιά του.

Ἐπειτα μὲ πόση φιλολογικὴ αὐθάδεια καὶ φτωχαλαζονεὶα μιλάει μέσα στὶς ἑβδομήντα—Θέ μου! —σελίδες τῆς νεκρολογίας του ὁ κ. Πασαγιάνης! Ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἄλλους, ποῦ δὲ λαβαίναμε γράμματα τοῦ Μαβίλη, σὰ μερμήγκια μᾶς βλέπει. Ὁς-τόσο ζοῦμε καὶ μεῖς, μὲ τὴν ἀδειά του. Τί νὰ γίνε!

Ἀπὸ τῆ διατριβῆ τοῦ κ. Πασαγιάνη μαθαίνουμε καὶ πὼς τὸ Σονέτο «Ὁμορφιά» ὁ Μαβίλης τὸγρα-

ψε γιὰ τὴν «ἀρχαίῃ ὁμορφιά τῆς ἑρσοεργῆς κόρης ποῦ ἐπήρε ὅστερα τὸνομά μου» («Γράμματα» σελ. 19).

Δικός σου

ΦΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ κ. Παῦλος Γιαννηλίας μᾶς ἔστειλε μεταφρασμένη μιὰ διάλεξή του ποῦ ἔκαμε στὴ Βιέννη, στὴ σάλα τῆς «Urania» γιὰ τοὺς «Σημερονοὺς Ἑλληνας». Τὴ διάλεξή τοῦ κ. Γιαννηλία θὰ τὴν τυπώσουμε στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

— Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο, στὶς μέσα σελίδες τοῦ «Νουμά» ποῦχουνε σκῆμα βιβλίου, θὰ τυπώσουμε ἓνα πρωτότυπο ρομάντσο τοῦ Ταγκόπουλου «Οἱ ἀπόγονοι».

— Ὁ ἀπόστρατος λογαγὸς καὶ ποιητὴς κ. Φωκ. Πα- νᾶς τὴν περασμένη βδομάδα μᾶς σκυλοβρίζει πάλι σὲ κά- πιο φύλλο τῆς «Ἐσπερινῆς» καὶ φοβερίζει πὼς θὰ δείρει ὄλους τοὺς μαλλιαροὺς, ὅπως ἔδειρε(!!) τὸ περασμένο καλο- καιρὶ στὸ Βόλο τὸ ζουγράφου Νικολαΐδη. Εἰδοποιούμε τὸν κ. Πανᾶ πὼς ὁ κ. Νικολαΐδης μᾶς ἔρχεται πάλι τὸ καλο- καιρὶ ἀπὸ τὸ Κάιρο καὶ καλὰ θὰ κάνει νὰ συμαξέψει τὴ γλώσσα του γιὰ νὰ μὴν τὶς ξαναφάει.

— Τοῦτο τὸ παραγραφικὸ τὸ παίρνομε ἀπὸ τὴν «Πα- τρίς» τῆς περασμένης Πέμπτης. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπογρα- φὴ ποῦγινε τώρα τελευταία στὴ Σαλονίκη.

«Ἐνας φτωχὸς καὶ δυστυχὴς Ἕλληνας κτλ.

— Πὼς τὸ λέν τὸ παιδί σου αὐτό;

«— Φιλοκτήτης (Φιλοκτήμων).

«— Ἐκεῖνο;

«— Ἀχιλεῖος (Ἀχιλλεύς).

«— Τοῦτο;

«— Μουστοκλῆς (Θεμιστοκλῆς).

«— Τὸ ἄλλο;

«— Περιδρομος.

«— Τί λὲς μωρέ;

«— Περιδρομος. Ἔτσι τὸ εἶπε ὁ νουνός του.

Ὁ νουνός του τὸ εἶχε πεῖ *Περιάνδρος*, ἀλλὰ τὸ μετά- φρασεν ἢ ἄγνοια τοῦ δυστυχικοῦ πατέρα. Κύριε Πάλλη, πάρτε τον συνεργάτη σας».

Πολυκαλὰ. Μὰ νὰ πάρει πρώτα ὁ Μιστριώτης συνερ- γάτες του τοὺς περίφημους κουμπάρους τοῦ φτωχοῦ πα- τέρα.

— Τὰ συχαρήκια μᾶς στὰ Ἀλεξαντριανὰ «Γράμματα» γιὰ τὸν καλλιτεχνικὸ τόμο, τὸν ἀφιερωμένο στὴ μνήμη τοῦ Μαβίλη, καὶ περισσότερο γιὰτι ξανατυπώσανε ἀπὸ τὸ «Νουμά» τὴν σοφὴ μελέτη τοῦ Σπύρου Ἀλιμπέρτη γιὰ τὸν Κερκυραῖο ποιητὴ. Οἱ τέσσερες σελίδες ποῦ πιάνει ἡ με- λέτη τοῦ Ἀλιμπέρτη εἶναι, ὅστερ' ἀπὸ κείνες ποῦ πιά- νουν τὰ σονέτα τοῦ ποιητῆ, οἱ καλλύτερες σελίδες μέσα σ' αὐτὸ τὸν τόμο. Τὰ «Γράμματα» ξανατυπώνουνε καὶ τὸ ὑπέροχο ποίημα τοῦ Σικελιανοῦ, ποῦ τὸ ξανατυπώνει στὸ τελευταῖο τῆς φυλλάδιου καὶ ἡ «Νέα Ζωή» τῆς Ἀλεξαν- τρείας.

— Τὸ τελευταῖο φυλλάδιου τῆς «Νέας Ζωῆς» εἶναι ἀ- φιερωμένο «στὴ μακαρία σκιά τοῦ Ἑταίρου τῆς «Νέας Ζωῆς» Ζωζοῦ Βασιμπέλλα ποῦ σκοτώθηκε στὴ μάχη τῆς Ἀετοράχης τὴν 29 τοῦ Νοέμβριου 1912». Ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἄλ- λη ὕλη, τυπώνεται στὸ φέλλάδιου αὐτὸ κ' ἓνα πολὺ δυνατὸ καὶ σύντομο ρομάντσο τῆς κ. Πετρούλας Ψηλοεῖτη «Κόκ- κινη Ζωή».

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗΣ

ΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ ΣΤΗ ΣΙΒΗΡΙΑ *)

(Κομμάτι από το «Νεκρόσιπο»)

IV

Δεξιά κι αριστερά είχα γειτόνους έξη Καυκάσιους καταδικασμένους σε κάτεργο για ληστεία. Οί δύο απ' αυτούς είτανε Λεσγκιέν, ένας Τσοτσενέντς, και τρεις Τάρταροι του Νταγγεσιάν. Ο Τσοτσενέντς άνθρωπος με μαύρα φρύδια, με άγρια μάτια, δέ μιλούσε σε κανένα, με κοίταζε δλους επίμονα, με κάποιο ειρωνικό χαμόγελο. Από τους Λεσγκιέν δ ένας γέρος με μακριά κυρτή μύτη, σαν όρνιο Ο σύντροφός του Νουρράς από την πρώτη στιγμή μου έκαμε καλή εντύπωση. Μεσόκοπος, κοντός, με καλοφτιασμένους, ξανθός, γαλανομάτης, με μύτη σήκωτή. Τα πόδια του κυρτά σαν άνθρωπος που πέρασε δλη του τη ζωή καθάλα. Όλο τό κορμί του με σημάδια. Άν και από την ειρηνικότερη φυλή του Καυκάσου, πάντα του είχε υπερεισήσει στις άταχτες όρδες κι αδιάκοπα πολέμησε τους Ρούσσους. Περιφνημος έργάτης. Οί άλλοι κατάδικοι τόν αγαπούσανε πολύ για τόν εϋθυμο και αγαθό χαρακτήρα του. Πολύ τίμιος άνθρωπος, γιομάτος αισθήματα ευγενικά, με αγανάχτηση αποφεύγοντας κάθε παράνομη, χυδαία ή κακή πράξη. Δέν μπορούσε να δη μεθυσμένο κατάδικο δίχως να δείξη την αηδία του. Ποτές του δέ μάλωνε. Γύριζε μονάχα την πλάτη του άμύλητος σε έσους τονέ βρίζανε. Πολύ θρησκός, πάντα έκανε τη προσευκή του, με κακό μάτι βλέποντας τους μουσουλμάνους, και συχνά περνούσε νυχτιές δλόκληρες σε προσευχές.

Οί κατάδικοι τονέ φωνάζανε δ Λιονταρο-Νουρράς. Είχε πεποιθήση πως θα τονέ στέλνανε στον τόπο του στα βουνά του Καυκάσου, μόλις τελείωνε ή ποινή του και θαρρώ θα πέθαινε από λύπη αν κανείς τονέ βεβαίωνε πως ποτές δέ θα ξανάβλεπε τη γλυκειά του πατρίδα. Μου άρεσε από την πρώτη στιγμή. Και πως μπορούσα να μη συμπαθήσω την δλόγλυκη αυτή μορφή με την άγνότερη καλωσύνη, τη σαγήνη που γύρω μου έβλεπα μόνο άγριες και μισητές μορφές: Μισή ώρα ύστερα από τόν έρχομό μου, ήρθε σιμά μου και με άγγιξε στον ώμο φιλικά. Μου φάνηκε στην άρχή παράξενο και τό περισσότερο γιατί μονάχα δέν είξερε παρά να μιλή τη γλώσσα του τόπου του. Σε λίγο, ξαναήρθε και μου χαμογέλασε άγγίζοντάς με πάλι στον ώμο. Τδ ίδιο έκαμε τρεις μέρες στη σειρά. Έμαθα άργότερα πως ήθελε να μου δείξη τη συμπάθειά του και να μου πη πως θα με προστάτευε και θα με είχε φίλο του. Καλέ μου Νουρρά!

Οί τρεις Τάρταροι του Νταγγεσιάν είτανε αδέρφια. Οί δύο απ' αυτούς άντρες πιά, δ τρίτος, δ Άλεής, μόνο είκοσι δυό χρονώ, έδειχνε και πιο μικρός, από τους όμορφότερους ανθρώπους που είδα

στη ζωή μου. Μιά ξυπνότατη μορφή που καθρέφτιζε την όμορφιά της ψυχής του. Κοιμότανε πλάι μου, και πολλές φορές φχαρίστησα τό Θεό που μου έδωσε τέτοιο γείτονα. Τδ χαμόγελό του είχε δλη την τρυφεράδα και την παιδιάτικη άθωότητα. Τά μεγάλα μαύρα μάτια του είτανε τόσο ζωηρά, τόσο άγνά, τόσο γλυκά, τόσο καλά, που ένοιωθα τόν έαυτό μου γαληνεμένο, ακόμα και στις πιο θλιβερές μου στιγμές.

Μιά μέρα, όταν ακόμα είτανε σπίτι του, δ μεγαλύτερος αδερφός του (είχε τέσσερα αδέρφια τά δυό κλεισμένα σε άλλο κάτεργο), τονέ πρόσταξε να ζωστή τό σπαθί του, να καθαλικέψη και να πάη μαζί.

Ο βουνίσιος Καυκάσιος είναι συνειθισμένος να ύπακούη τυφλά στους μεγαλύτερους δίχως άντιλογία. Ο Άλεής συνόδεψε τ' αδέρφια του δίχως καλά-καλά να ξέρη που πάνε. Θα λήστευαν ένα καρβάνι: Έναν πλούσιο περαστικό άρμένη έμπορο. Του κάμανε καρτέρι, τονέ πιάσανε, τόν έσφαξαν μαζί με την ακολουθία του και πήραν τό βίός του. Έστερα από πολύ θόρυβο, ή ύποψία έπεσε σ' αυτούς. Πιάσανε και τους έξη, τους δικάσανε και τους καταδίκασανε στα κάτεργα της Σιβηρίας.

Έπειδή λαφρυντικά πολλά παρουσιαστήκανε στη δίκη για τόν Άλεή, τιμωρήθηκε λιγότερο. Τέσσερα μόνο χρόνια καταναγκαστικά έργα. Τ' αδέρφια του βαθειά του είχανε άφοσίωση: τονέ μεταχειρίζοντανε σαν παιδί τους. Στην έξορία έστοκε ή μόνη τους χαρά, και στη ματιά του ή άγρια και σκυθρωπή μορφή τους άχιδοβολούσε. Σπάνια του μιλούσανε, γιατί τονέ θαρρούσανε παιδί ακόμα, άνάξιο για σοβαρές κουβέντες. Μά τότες ένοιωθα από τη γλυκάδα της μορφής τους πως παίζανε μαζί του, όπως κάνουμε με τά μικρά παιδιά και κοιτάζοντανε χαμογελώντας σε κάθε του απόκριση. Από σεβασμό ποτές δέν τους ρωτούσε: πρόσμενε ντροπαλά να του μιλήσουν πρώτοι.

Σά θυμοῦμαι με τί ανθρώπους ζούσε τό παιδί αυτό τέσσερα χρόνια και τί μολυσμένο αέρα ρουφούσε, δέν μπορώ να καταλάβω πως ή άγνότατη παρθενική ψυχή του δέν έχασε τίποτα από την πρωινή της φρεσιάδα και χάρη. Όταν έβλεπε την ασέβεια, τόν κυνισμό, την κακοήθεια, μιάν άστραπή αγανάχτησης περνούσε στη δψη του, λαμπρύνοντας τά όμορφα μάτια του. Δέ μάλωνε ποτές του με κανένα, αν και δ περήφανος και ανεξάρτητος χαρακτήρας του βαθιά ένοιωθε την κάθε προσβολή.

Στην άρχή είτανε μαζί μου πολύ ευγενικός, μά ντροπαλός. Του μιλούσα κάποτες και σε λίγο γίναμε φίλοι. Εϋκόλα έμαθε τά ρούσσικα. Σ' αυτό ξεπερνούσε τ' αδέρφια του που ποτέ τους δέν καταφέρανε εσο μείνανε στο κάτεργο να τά μάθουν. Από την άρχή με ξάφνισε ή μεγάλη του ξυπνάδα, ή σεμνότητα και ή ευγένεια της ψυχής του.

Ένα βράδι, κάμποσο ύστερα από τόν έρχομό μου στο κάτεργο, που εξαπλωμένος στο σανιδένιο κρεβάτι μου, είμωνα βυθισμένος σε θλιβερές σκέψεις δ Άλεής, που ποτές του δέν έμενε άργός, αναπαυότανε δίπλα μου, δίχως άλλο έπειδή είτανε γιορτή και τό Κοράνι απαγόρευε τη δουλειά. Είτανε εξαπλωμένος

(*) Κοίταξε άριθ. 501, 502 504 και 505.

μέ τη ράχη και τὰ χέρια ἐνωμένα πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι, συλλογισμένοι. Ἐάφνου με ρώτησε :

— Γιατ' εἴσατε λυπημένοι ;

Τὸν κοίταξα· ποτὲς ἀπὸ τὸ ντροπαλὸ Ἄλεῆ δὲν πρόσμενα μιὰ τέτοια ἐρώτηση. Μὰ βλέποντάς τον στὰ μάτια κατάλαβα πὼς δὲν τὸ ἔκανε ἀπὸ ἀπλή περιέργεια, γιατί κι ὁ ἴδιος εἶχε τὴν ψυχὴ του γεμάτη ἀπὸ θλιβερὲς θύμησες.

Δὲν τοῦ ἔκρυψα τὴν ἰδέα μου. Ἀναστέναζε καὶ μοῦ χαμογέλασε μετὰ τὸ ἀγαπημένο μου χαμόγελό του, τὸ τρυφερὸ καὶ ἀγνό. Καθὼς μοῦ χαμογελοῦσε, ξεπρόβαλε διπλὴ σειρὰ ἀπὸ μαργαριτάρια ποῦ θὰ τὰ ζήλευε καὶ ἡ ὁμορφότερη γυναίκα.

— Βάνω στοίχημα, Ἄλεῆ, τοῦ εἶπα, πὼς ὁ νοῦς σου τρέχει στὸ Νταγκεσιτάν, στὴ σημερινὴ γιορτῆ.

— Ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε μ' ἐνθουσιασμό· καὶ τὰ μάτια του λάμπανε ἀπὸ χαρὰ. Πὼς τὸ μαντέψατε ;

— Εὐκολο πράμα. Τί καλὰ νὰ εἴσυνα ἐκεῖ σήμερα ;

— Ἀχ ! μὴ μοῦ τὸ θυμίζετε.

— Τὰ λουλούδια τί ὁμορφα θὰ εἶναι τώρα. Ὁλος ὁ τόπος θὰ εἶναι ἀληθινὸς παράδεισος.

— Ἀχ ! σωπάτε, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δούτοχο παιδί.

— Πές μου, Ἄλεῆ, ἔχεις καμὴν ἀδερφή ;

— Ναί ! Γιατί με ρωτᾶτε ;

— Θὰ εἶναι πολὺ ὁμορφη, ἂν σοῦ μοιάζῃ.

— Εἶναι ἡ ὁμορφότερη κοπέλλα τοῦ τόπου μας.

Ἄδύνατο νὰ βρῆτε ἄλλη τόσο ὁμορφη στὸν κόσμο· καὶ ἡ μητέρα μου εἶτανε ὁμορφη.

— Ἡ μητέρα σου σ' ἀγαποῦσε ;

— Ἀχ ! Εἶμουνα ὁ χαϊδεμένος της. Μ' ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπ' ὄλους. Φοβᾶμαι μήπως πέθανε, γιατί ἀπόψε τὴν εἶδα στὸν ὕπνο μου γερμένη ἀπ' αὐτοῦ μου νὰ κλαίῃ.

— Στάθηκε ἀπότομα καὶ δὲν ξαναμίλησε πιά εἰς τὴ νύχτα. Μονάχα, ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτή, γύρευε πάντα ἀφορμὴ ν' ἀνοίξῃ κουβέντα.

Μοῦ ἄρεσε νὰ τοῦ μιλῶ· γιὰ τὸν Καύκασο καὶ τὴν περασμένη ζωὴ του. Τὰ δέξερφια του δὲν παίρνανε μέρος ποτὲ στὴ δική μας κουβέντα, μὰ κολακευόντανε βλέποντάς με νὰ δείχνω κάποιον διαφέρο γιὰ τὸν Ἄλεῆ τους. Μὲ τὸν καιρὸ, μοῦ δείχνανε κι' αὐτοὶ μίαν ἀπεριόριστη ἀφοσίωση.

Ὁ Ἄλεῆς με βοηθοῦσε ἔξω στὴ δουλειά, πάντα εὐγενικός. Ἀπ' ὅλα εἴξερε, νὰ ράβῃ, νὰ πλέκῃ κάλτσες, ἀκόμα καὶ γιὰ μαραγκὸς ἔκανε. Τ' ἀδέρφια του ἐπαινώντάς τον τοῦ δίνανε θάρρος, περήφρανα γιὰ τὴν τόση του ξυπνάδα.

Μιὰ μέρα τοῦ εἶπα :

— Ἄλεῆ, γιατί δὲ μαθαίνεις νὰ διαβάξῃς καὶ νὰ γράφῃς τὰ ρούσικα ; Πολὺ θὰ σοῦ χρησιμέψουν ἐδῶ στὴ Σιθηρία.

— Θέλω, μὰ ποῖς νὰ μοῦ δείξῃ ;

— Εἶναι ἀρκετοὶ ἀνθρώποι ἐδῶ, θαρρῶ, ποῦ ξέρουνε. Θέλεις νὰ σοῦ δείξω ἐγώ ;

— Ὡ ! ναί.

Γονάτισε κ' ἔσμιξε τὰ χέρια του ἱκετευτικά.

Ἀρχίσαμε ἀπὸ τὴν ἄλλη βραδιά. Εἶχα μιὰ

ρούσικη μετάφραση τῆς Νέας Διαθήκης, τὸ μόνο βιβλίον ποῦ ἐπετρέπανε στὴ φυλακή. Σὲ λίγες βδομάδες, ἔμαθα τὸν Ἄλεῆ νὰ διαβάξῃ λεύτερα. Ὑστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες, εἴξερε ἀπ' ἔξω τὸ βιβλίον του.

Ἀγαποῦσε πολὺ τὸ διάβασμα. Μιὰ μέρα καθὼς περνοῦσαμε μαζὶ «τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία» εἶδα πὼς διάβαζε μερικὰ κομμάτια μετὰ κάποιον, ἰδιαίτερο τόνον. Ρώτησα ἂν τοῦ ἀρέσῃ. Μὲ κοίταξε καὶ τὸ πρόσωπό του κατακοκκίνησε.

Ὡ ! ναί, εἶπε, ὦ ! ναί, ὁ Χριστὸς εἶναι ἅγιος προφήτης. Τί ὁμορφα ποῦ κηρύχκει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ !

— Πές μου, ποῦ μέρος σ' ἀρέσει περισσότερο.

— Ἐκεῖ ποῦ λέει : « Ἀγαπάτε, συχωράτε, μὴν πειράζετε κανένα, ἀγαπάτε τοὺς ἐχτροὺς σας ». Τί θεία λόγια !

Γύρισε σ' ἀδέρφια τους ποῦ ἀκούγανε τὴν κουβέντα μας καὶ τοὺς μίλησε τὴ γλώσσα τους μ' ἐνθουσιασμό. Γιὰ πολλὴν ὥρα μιλοῦσαν οσοδάρ· κουτώντας τὸ κεφάλι τους δείχνανε πὼς παραδέχονταν ὅτι τοὺς ἔλεγε. Ὑστερα γυρνώντας σὲ μένα μετὰ τὸ ἡμερο κείνο χαμόγελό τους, μοῦ εἶπανε πὼς ὁ Χριστὸς εἶτανε μεγάλος προφήτης, πὼς εἶχε κάνει πολλὰ θάματα, πὼς ἔπλασε ἕνα πουλὶ ἀπὸ πηλὸ, τοῦ ἔδωσε ζωὴ μετὰ τὴν πνοή του καὶ ἀνοίξε τὸ χέρι του γιὰ νὰ πετάξῃ. Ὁλ' αὐτὰ γραμμένα στὰ ἱερά βιβλία. Πιστεύω πὼς ἤθελαν νὰ με πχαριστήσουνε λέγοντας αὐτὰ γιὰ τὸ Χριστό, καὶ ὁ δούτοχος Ἄλεῆς δὲν κρατοῦσε τὴ χαρὰ του, βλέποντας τὴν κλωσίνη τῶν ἀδερφίων του σὲ μένα. Σὲ λίγον καιρὸ τὸν ἔμαθα νὰ γράφῃ. Ἀγόρασε χαρτί, πέννες, μελάνι (γιατί δὲν ἤθελε ν' ἀγοράσω ἐγώ), καὶ σὲ δύο μῆνες, ἀπάνω κάτω, ἔγραφε τέλεια. Τ' ἀδέρφια του ὄλο χαρὰ, περήφρανα γιὰ τὸ κατόρθωμα, προσπαθοῦσαν νὰ μοῦ δείχνουν τὴ δυναμωσίνη τους, βοηθώντας με ὅπου καὶ ὅταν μπορούσαν.

Ὁ Ἄλεῆς μ' ἀγαποῦσε σὰν ἀδερφό· δὲ θὰ λησμονήσω ποτὲς τὸ χωρισμὸ μας, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ κάτεργο. Μὲ παρακάλεσε νὰ πάμε ἀπόμερα, πίσω ἀπὸ τὴ φυλακή, καὶ κει ρίχτηκε στὸ λαιμό μου κ' ἔκλαιγε πικρά. Εἶτανε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ μ' ἀγκάλιαζε καὶ ἡ πρώτη ποῦ τὸν εἶδα νὰ κλαίῃ.

— Σὰς χρωστῶ τόσα καλὰ, ἔλεγε, σταθίκατε γιὰ μένα πατέρας καὶ μητέρα· με κάματε ἀνθρώπο· ὁ Θεὸς θὰ σὰς τὸ πληρώσῃ· ποτὲς μου δὲ θὰ σὰς ξεχάσω.

Καλέ μου Ἄλεῆ, δούτοχο παιδί, τί τάχα ν' ἀπόγινες ;

(Μετάφραση Ἰδασ ΙΟΥΛΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ «Φιλοσοφικὴ καὶ Κοινωνιολογικὴ Βιβλιοθήκη Γ. Φέξη» πλουτίστηκε μετὰ δύο διαλεκτὰ βιβλία. Μετὰ τὸ «Ὁ Θεοσαυρὸς τῶν ταπεινῶν» τοῦ Μ. Μαίτερλιχ (μεταφρ. Ν. Κωνταντζάκη) καὶ μετὰ τὸ «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἰψεν» (μεταφρ. Γ. Τασκόπουλου). Τὸ καθένα τους πουλιέται 3 δραχμῆς.